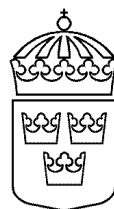

Riksdagens protokoll

1997/98:36

Fredagen den 28 november

Kl. 9.00 – 11.50

Protokoll
1997/98:36

1 § Ledighet, m.m.

Andre vice talmannen meddelade att *Jörgen Persson* (s) ansökt om föräldraledighet under tiden den 20 januari–31 maj 1998.

Kammaren biföll denna ansökan.

Andre vice talmannen meddelade att *Mona Nyberg* (s) skulle tjänstgöra som ersättare för Jörgen Persson fr.o.m. den 20 januari 1998.

2 § Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 4 december kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Näringsminister Anders Sundström, utbildningsminister Carl Tham, finansminister Erik Åsbrink, kommunikationsminister Ines Uusmann, kulturminister Marita Ulvskog, försvarsminister Björn von Sydow, jordbruksminister Annika Åhnberg och statsrådet Ulrica Messing.

3 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1997/98:85

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:85 av Eva Zetterberg (v) om folkomröstningen i Västsahara.

Interpellationen kommer att besvaras efter juluppehållet.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 21 november 1997

Lena Hjelm-Wallén

Interpellation 1997/98:86

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:86 av Sten Andersson (m) om ett godsspår runt Malmö.

Interpellationen kommer att besvaras först nästa år. Vilka tider som finns tillgängliga i kammaren för interpellationssvar 1998 är inte klart ännu, vilket gör att jag ber att få återkomma om dag och tid längre fram.

Skälet till dröjsmålet är dels att jag inviger Projekt Höga kusten i Härnösand den 1 december och dels att jag är på ett IT-ministerrådsmöte i Norge den 3 december.

Stockholm den 21 november 1997

Ines Usmann

Interpellation 1997/98:90

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:90 av Karin Falkmer (m) om trafikhuvudmannaskap.

Interpellationen kommer att besvaras först nästa år. Vilka tider som finns tillgängliga i kammaren för interpellationssvar 1998 är inte klart ännu, vilket gör att jag ber att få återkomma om dag och tid längre fram.

Skälet till dröjsmålet är att årets interpellationssäsong börjar lida mot sitt slut. Det sista debattillfället är den 3 december, vilket är för kort handläggningstid.

Stockholm 25 november 1997

Ines Usmann

Interpellation 1997/98:91

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:91 av Per Unckel om regeringens arbetsmarknadspolitik.

Interpellationen kommer att besvaras i januari 1998.

Skälet till dröjsmålet är riksdagens juluppehåll och inga nya tider fastslagna.

Margareta Winberg

*Svar på
interpellationer*

4 § Svar på interpellation 1997/98:81 om polis och rasism

Anf. 1 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Alice Åström har i en interpellation frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att stävja rasistiska och främlingsfientliga strömningar inom poliskåren och för att uppnå en skärpt medvetenhet hos polisen om vikten av att bekämpa rasism.

I sin interpellation refererar Alice Åström till några händelser som inträffat under senare tid och där polisens agerande – enligt hennes uppfattning – uppvisat allvarliga brister. Hon nämner den demonstration som hölls av en grupp högerextremister vid Norra Bantorget i Stockholm den

8 november och polisens ingripande mot några unga män med utländsk bakgrund i centrala Stockholm den 9 november. I det förra fallet har polisen kritiserats för passivitet i sitt förhållningssätt till demonstranterna. Justitieombudsmannen utreder händelsen efter en anmälan, och inom polisen har en intern utredning inletts. I det senare fallet har polisen anklagats för misshandel och förödmjukande behandling av de personer man omhändertagit. Även här har en intern utredning inletts, och ledamöter av polisstyrelsen kommer att följa arbetet.

Jag vill först poängtera att det inte kan råda någon tvekan om att regeringen lägger stor vikt vid bekämpningen av rasism och främlingsfientlighet. I polisens regleringsbrev för 1997 sägs uttryckligen att polisen skall ägna särskild uppmärksamhet åt brott med rasistiska inslag. För att säkerställa att polisen gör så, har regeringen uppställt långtgående återrapporteringskrav. Det innebär att polisen skall redovisa sina insatser mot kriminalitet som har sin grund i rasistiska motiv samt redovisa och kommentera inom vilka brottskategorier som det är vanligast att rasistiska inslag förekommer. Också av 1998 års budgetproposition framgår att rasism och främlingsfientlighet måste motverkas med kraft och att det är viktigt att polisen fortsätter att särskilt uppmärksamma brott med rasistiska inslag.

Mot bakgrund av det sagda är jag övertygad om att varje polisman är medveten om det viktiga och det nödvändiga i att bekämpa rasism och främlingsfientlighet varhelst den förekommer, inom den egna yrkeskåren eller i samhället i övrigt.

Det är viktigt att alla, oavsett etnisk härkomst, känner förtroende för polisen. För att förbättra polisens kunskaper om sådana förhållanden som är av betydelse för bekämpning av rasism och främlingsfientlighet görs särskilda utbildnings- och informationssatsningar på nationell, regional och lokal nivå inom polisorganisationen. Följande exempel kan nämnas.

Rikspolisstyrelsen har utarbetat ett förslag till nationell strategi mot rasism och främlingsfientlighet och höll i december förra året en välbesökt konferens där problemet belystes och analyserades. I Värmlands län och vid Polishögskolan finns brottsförebyggande centrum, vilkas verksamhet syftar till att motarbeta främlingsfientlighet och rasism genom information och utbildning. Invandrarrådet i polisiära frågor, som sedan 1995 finns vid Polismyndigheten i Uppsala län, arbetar med att sprida information och kunskap bland polispersonalen om olika folkkulturer. Inom ramen för rådets verksamhet har seminarier arrangerats med deltagare från både polisen och invandrarorganisationer. Vidare kan nämnas att det vid Polismyndigheten i Stockholms län bedrivs ett arbete som syftar till att underlätta och förbättra samverkan mellan polis och invandrargrupper i de lokala närpolisområdena. Migrationsfrågor i allmänhet uppmärksammas och behandlas också inom ramen för polisens grundutbildning.

När det gäller rekryteringen till polisens grundutbildning har Rikspolisstyrelsen särskilt verkat för att personer med invandrarbakgrund skall antas till utbildningen. Jag är därför glad att kunna konstatera att av de personer som antagits till den utbildningsomgång som börjar i januari nästa år har närmare 20 % invandrarbakgrund.

Prot. 1997/98:36
28 november

*Svar på
interpellationer*

Avslutningsvis vill jag kort återkomma till en av de händelser som Alice Åström pekar på, nämligen polisens agerande vid demonstrationen vid Norra Bantorget. Det väcker bl.a. frågan om polisen vid demonstrationer skall prioritera att upprätthålla ordningen på gator och torg, t.ex. genom att hålla demonstranter och motdemonstranter åtskilda, framför att ingripa mot brott som exempelvis hets mot folkgrupp.

Utan att ta ställning i det aktuella fallet vill jag säga att jag anser det viktigt att polisen inför demonstrationer och andra sammankomster med många deltagare planerar sina åtgärder på ett sådant sätt att man inte hamnar i situationen att man måste avstå från att direkt ingripa mot brott. Att polisen vid en demonstration i ett tidigt skede agerar kraftfullt och bestämt mot dem som gör sig skyldiga till brott verkar i sin tur brottsförebyggande i förhållande till övriga demonstranter. Därmed upprätthålls också den allmänna ordningen. I de fall brottsligheten handlar om hets mot folkgrupp är det också av särskild vikt att polisen i handling visar hur allvarligt vi ser på denna brottslighet.

Anf. 2 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Jag vill först tacka justitieministern för svaret och för justitieministerns många exempel som visar på att man arbetar med dessa frågor. Jag vet att regeringen arbetar med och ser mycket allvarligt på frågor som har med rasism och främlingsfientlighet att göra. Man arbetar väldigt ambitiöst med att försöka förhindra och stoppa rasismen och främlingsfientligheten.

En stor del av svaret handlar mycket om hur man arbetar med frågorna inom polisen för att skärpa medvetenheten om hur man skall bekämpa brott med främlingsfientliga eller rasistiska inslag. Det som jag saknar i justitieministerns svar, som också var en del i interpellationen, är vilka åtgärder som behöver vidtas för att stävja rasistiska och främlingsfientliga strömningar inom polisen.

Tyvärr är det så att inom olika yrkeskåror, oberoende av ålder och kön, är detta en företeelse som har spridit sig i samhället och finns i många olika grupper. Den finns även inom polisen.

I dag finns det, när man pratar med invandrare oavsett var man finns i Sverige och stöter på detta, en mängd invandrare som blir behandlade på ett kränkande sätt av polisen. De får höra tillmälen som "svartskalle". De får främlingsfientliga och rasistiska tillmälen från polisen. Det är inte de här poliserna som kommer att delta i seminarierna där man pratar om det viktiga med den kulturella särarten och med att man sprider kunskap om olika folk kulturer. Det är inte den typen av poliser som söker sig till den här typen av kurser.

Fru talman! Fördomar, främlingsfientlighet och rasism finns i olika grupper, i olika yrkeskategorier. Men det är extra allvarligt när det existerar inom en kår som polisen. Andra kan uttrycka sina fördomar eller sin främlingsfientlighet genom ord, genom skrifter eller på annat sätt. Men polisen är den organisation i samhället som också kan använda sig av sin maktapparat. Just det speciella uppdrag som polisen har, gör det extra allvarligt.

Där saknar jag någonting från justitieministern om hur man skall arbeta med de här frågorna. För även om justitieministern säger i sitt svar att hon är övertygad om att varje polisman är medveten om det viktiga

och nödvändiga i att bekämpa rasism och främlingsfientlighet varhelst den förekommer, finns det en grupp poliser som inte ens tycker att det här är viktigt och som inte tycker att man skall bekämpa det här även inom den egna yrkeskåren. Det ser vi tyvärr alldeles för mycket av. Kollegerna håller varandra om ryggen. De här människorna kan fortfarande arbeta och verka inom polisen. Man tar inte itu med det här.

Därför är det oerhört viktigt att vi som politiker, och justitieministern som den högst ansvariga, tar allvarligt på det här. Man måste också utarbeta åtgärder för hur man skall tackla de här problemen *inom* polisen. När det gäller åtgärder för hur man skall tackla det här *utanför* polisen och för hur man skall bekämpa brott, finns det en oerhörd mängd åtgärder, men på det här området saknas de fortfarande.

Anf. 3 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Fru talman! Jag har tidigare under veckan ställt en fråga till justitieministern om polisens passivitet vid en särskild händelse, en demonstration i Linköping. Jag vill först tacka ministern för svaret, men jag vill också passa på att i den här interpellationsdebatten, som rör exakt samma frågor, kommentera svaret. Svaret är till stora delar identiskt med det svar som Alice Åström har mottagit på sin interpellation.

Något kort om bakgrunden: Måndagen den 10 november samlas 150 unga människor på borggården i Linköping. De är i åldern 13–25 år. De skall genomföra en demonstration mot våld och rasism till minne av kristallnattens offer. Det var den natt då människor misshandlades och mördades och då butiker skövlades. Det var egentligen startpunkten för det vi kallar Förintelsen.

Polisen hade fått tydliga signaler om att något var i görningen, om att den här demonstrationen skulle störas på något sätt. Jag vill också säga att demonstrationen var laglig. Man hade fått tillstånd. Det fanns inga problem på den kanten. Polisen skickade ett fyrtiotal man, som slog en ring omkring demonstranterna men hade ryggen vänd mot den övriga delen. Det resulterade i att 30 unga skinnhuvuden iklädda rånarhuvor och beväpnade med basebollträn, järnrör och gatstenar, bröt sig in i demonstrationståget. Det är klart att panik uppstod. Tio ungdomar blev liksom kvar. De andra lyckades fly därifrån. Fem av ungdomarna fick senare uppsöka sjukhus. De blev alltså misshandlade.

Det här har naturligtvis satt djupa spår hos många av de här ungdomarna. Jag har personligen pratat med flera av dem. Demonstrationen arrangerades, skall jag säga, av vårt ungdomsförbund, Ung vänster. Man blir skrämmd. Man känner att man inte vågar gå på stan. Man är rädd för att bli identifierad av de här mörkermännen. Man känner också, tror jag, och det tycker jag är det allvarligaste, ett slags tvivel på vuxenvärlden och på polisens förmåga att skydda en.

Den känslan kan också lätt leda till en känsla av utanförskap. Vi vet precis vad det i sin tur skapar. Rädsla, utanförskap och hat skapar i sin tur våld. Därför tar jag väldigt allvarligt på det här. Det är bakgrunden.

Jag skulle kort vilja kommentera någonting som gäller justitieministerns svar. Justitieministern poängterar att regeringen lägger utomordentligt stor vikt vid bekämpning av rasism och främlingsfientlighet. Att det är sant betvivlar jag inte ett ögonblick. Jag måste också säga att jag gladdes mycket över statsministerns tal här i kammaren i går när han

*Fel! Okänt
växelargument.*

talade om åtgärderna för att sprida bättre kunskap om vad som verkligen hände under Förintelsen. Jag tolkade det som att det fanns ett starkt personligt engagemang och en mycket stark vilja att göra något åt det här. Jag tycker också att det är bra med det här återrapporteringskravet som ministern tar upp i svaret.

Vad jag däremot funderar över är att ministern skriver att varje polisman är medveten om det viktiga och nödvändiga i att bekämpa rasism och främlingsfientlighet varhelst det påträffas. Ja, det kanske är så att varje polisman är det. Men den medvetenheten måste också leda till en mycket genomtänkt och tydlig handlingsstrategi när man misstänker att sådana här saker kan hända. Jag tycker att jag ser vissa brister i denna handlingsstrategi. Dels gäller det den här händelsen i Linköping, som inte får upprepas, dels också det som hände i Stockholm. Hur tänker polisen när man agerar på det sätt som man gjorde, något som resulterade i den här misshandeln?

Anf. 4 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Alice Åström uppfattade tydligen den redovisning jag gjorde av vad som sker hos polisen när det gäller att öka kunskapen och medvetenheten om betydelsen av att bekämpa rasistiska brott och främlingsfientlighet över huvud taget som att det var något som inte gällde polisens *interna* förhållanden. Men jag vill noga understryka att det arbete som sker på alla nivåer – centralt, regionalt och lokalt – naturligtvis riktar sig lika mycket inåt som utåt till polisen.

Jag tror nämligen inte att man kan skilja på medvetenhet, kunskap och förmåga att utveckla metoder för att arbeta med det hela om man inte påverkar själva attityderna och insikterna. Då har det ju effekt både på hur man utför sitt arbete i förhållande till den brottslighet man skall bekämpa i samhället och på hur man själv agerar och utför sitt arbete. Jag tror inte att man kan skilja på de här frågorna.

Alice Åström pekar på en sak som ofta är ett problem. Det är att de som bäst behöver en utbildning inte söker sig till den. Det är ett fenomen som jag tror att vi känner igen från alla håll. Därför tror jag att det är väldigt viktigt att en del av de insatser som görs är generella. De är inte frivilliga. De är inte till för dem som redan är övertygade och vill veta mer och kunna mer. De skall rikta sig till alla. Det är därför jag tillmäter grundutbildningen så stor betydelse. Det man får med sig från början i grundutbildningen på Polishögskolan, tror jag har avgörande betydelse för hur man sedan utvecklar sin yrkesroll och sina attityder.

Dessutom arbetar vi ju med att utveckla fortbildningen inom polisen. Det skall vara en fortbildning som innebär specialisering, men som också har att göra med sådana här generella frågor och som skall rikta sig till alla. Där tror jag att just de här aspekterna skall finnas med. Man skall komma ihåg betydelsen av dem.

Jag tycker att det är fel när Alice Åström säger att inte polisen tar tag i de problem som finns inom polisorganisationen. Det tycker inte jag att man kan säga. Jag tycker att polisledningarna både centralt och lokalt har visat att man tar det här på största allvar. De utredningar som nu pågår visar att man inte tvekar att utreda och ta reda på vad som har hänt. Sedan får vi se vad det leder till för slutsatser och åtgärder.

Det är därför jag tycker att det här med återrapporteringen är så oerhört viktigt. Det vill jag säga även till Britt-Marie Danestig, som efterlyser en mer konkret handlingsplan för hur polisen skall arbeta med det här.

Prot. 1997/98:36
28 november

*Svar på
interpellationer*

Mot bakgrund av den centrala strategi som har lagts fast av polisen måste man sedan vidareföra det ned på lokal nivå, så att man har en konkret mall för hur man skall agera i olika typer av situationer. Där finns det säkert en hel del kvar att göra. Det är därför som jag tror att det är så viktigt med återrapportering. På det sättet kan vi nämligen skapa en dialog i ordnade former på det sätt som det skall vara mellan den politiska ledningen, riksdag och regering, och polismyndigheterna. Vi kommer säkerligen att få anledning att återkomma till den här frågan vid flera tillfällen när vi har fått återrapportering och har anledning att formulera nya uppdrag till polisen.

Anf. 5 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Jag är väldigt glad över att justitieministern har sett dessa problem och så tydligt pekar på att de åtgärder som måste vidtas inom polisen är oerhört viktiga. Men jag ser fortfarande att det finns många brister. Jag är mycket oroad över det faktum att det är så oerhört många invandrarungdomar som faktiskt anser att polisen har inslag av främlingsfientlighet och att de därför inte har tilltro till polisen. Därför är det så oerhört viktigt att vi från politiskt håll gör tydliga markeringar och att polisledningen tar tag i dessa frågor.

Några afrikanska grupper anordnade en demonstration, och de reagerade över att polisen använde tilltalsordet neger osv. Jag tror också att statsministern vid något tillfälle har sagt att det är ett tilltalsord som inte skall användas på det sättet. I ett samhälle måste alla människor kunna känna att polisen är till för oss alla och som alla kan känna förtroende för, annars får man så oerhört stora problem i samhället, och man får denna uppdelning.

Precis som justitieministern sade är det polisens grundutbildning som är den springande punkten. Men vi kan se att antalet personer med invandrarbakgrund som antas till den nya grundutbildningen ökar. Det är nämligen något som måste spegla hur det är i resten av samhället.

Undersökningar har gjorts av de politiska åsikterna inom polisen och bland dem som söker till polisutbildningen. De visar att det råder en markant skillnad inom polisen jämfört med resten av samhället. Inom polisen är man så att säga mycket mer åt höger än vad som gäller generellt i samhället. Om man tittar på uppväxtförhållandena bland poliser och bland dem som söker till polisutbildningen, tror jag att det var 76 % som är uppväxta i villa, osv. Problemen uppstår om skillnaderna är för stora mellan dem som har makten, eller polisen, dvs. de som skall representera den sidan av statsapparaten, och övriga, om åsikter, uppväxtförhållanden och andra bakgrundsförhållanden skiljer sig för mycket åt jämfört med det övriga samhället.

Jag tror att en sådan här debatt och det faktum att justitieministern och regeringen så tydligt gör en markering kommer att ha betydelse. Därför är denna typ av debatter så viktig. Det är också viktigt att man belyser dessa fenomen hos polisen och att grundutbildningen har förändrats. Man måste också se till att rekryteringen blir mer representativ för det övriga sam-

hället. Det är en nödvändighet för att vi skall få en poliskår som alla känner förtroende för.

Beträffande den sista delen av justitieministerns svar, om hur man anser att polisen bör agera vid demonstrationer, har jag en fråga till justitieministern. Har man från justitieministern eller Justitiedepartementet vidtagit några åtgärder för att polisen verkligen skall agera på det sätt som justitieministern anser att man skall göra, så att dessa händelser vid demonstrationerna inte kommer att upprepas i framtiden?

Anf. 6 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för inlägget. Jag vill fortsätta att kommentera justitieministerns svar. Justitieministern säger att hon anser att det är viktigt att polisen planerar åtgärder på ett sådant sätt att den inte hamnar i sådana situationer att den måste avstå från att direkt ingripa mot brott och att polisen i ett tidigt skede agerar kraftfullt och bestämt mot dem som gör sig skyldiga till brott, så att det i sin tur verkar brottsförebyggande. Det tror jag också.

Jag är emellertid rädd för att den acceptans som vi nu har sett kan skapa något helt annat, nämligen en kaxighet och tro hos dessa mörkermän att de har möjlighet att behärska det offentliga rummet. Det i sin tur skapar just denna otrygghet och känsla av utanförskap och kanske även en bitterhet och misstro mot inte bara polisen utan i en förlängning även mot samhället.

Jag är övertygad om att vi båda vill se ett demokratiskt samhälle utvecklas. Men jag tror att dessa rörelser är oerhört farliga och att det därför är mycket viktigt att man observerar dem.

Statsministern sade i går att man inte kan försvara demokratin och de humanistiska värdena med tystnad utan att man måste tala tydligt om dem.

Jag är litet oroad över vad som kommer att hända i Linköping. Det finns starka indikationer på att de problem som man tidigare hade i Lund förflyttas till Linköping den 30 november. Jag hoppas att polisen då är bättre förberedd och agerar precis på det sätt som justitieministern här poängterar att den bör göra.

Jag vill avsluta med att inbjuda justitieministern till den demonstration som vi tillsammans nu skall genomföra fem i tolv den 6 december för att inte tystna i protesten.

Anf. 7 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att vi, när vi debatterar hur polisen arbetar och agerar i olika situationer, undviker att generalisera kritiken. Eftersom vi gärna vill att polisen själv skall vara mycket uppmärksam på vad som sker inom den egna kåren och reagerar på det som inte är bra, tror jag att vi gör fel om bedriver generell kritik. Vi måste hjälpa den process som behövs i varje verksamhet när det gäller att kritiskt granska hur man arbetar inom sin egen kår genom att vara precisa i vår kritik. Det tror jag är mycket viktigt. En kår som får generell kritik sluter sig nämligen samman, och då avbryter vi den process som behövs. Nu tror jag inte alls att det ser ut på det sättet hos polisen beroende på, som jag sade tidigare, att jag kan se att polisen med största allvar tar tag i varje enskild

händelse där kritik har riktats mot polisen eller där deras handlande har ifrågasatts. Men jag anser att vi har ett ansvar att vara precisa när vi kritiserar.

När det gäller vilka politiska uppfattningar som poliserna har, ser jag mig tvungen att understryka att även poliser har rätt att ha vilka politiska uppfattningar som de vill. Däremot tycker jag att det är viktigt att man ser till att poliser rekryteras från samhällets olika delar. Det var därför som jag underströk betydelsen av att man i större utsträckning rekryterar poliser med invandrarbakgrund. Jag tror att det är viktigt att vi får fler kvinnor i poliskåren och över huvud taget att vår poliskår representerar samhället på olika sätt. Det är den ena viktiga faktorn i den förändring som vi har gjort när det gäller utbildning och rekrytering. Den andra är just att man säkerställer en bra utbildning. Med en god utbildning får man också en väl fungerande verksamhet.

Beträffande hur polisen skall agera och vad regeringen och jag som justitieminister kan göra vill jag understryka att det inte är vår uppgift att ge operativa råd till polisen. Det tror jag att vi skall undvika. Vi har faktiskt inte den kompetensen. Vi måste hålla det på det generella planet.

När det gäller frågan om att man skall reagera tidigt och att man skall ingripa mot brott som sker beroende på att det är ett sätt att förhindra en utveckling mot grövre brott, då är det den typen av politisk styrning som är generell och gäller alla typer av brott.

Det är detta som präglar en del av de principiella ställningstaganden som både riksdag och regering har gjort och som innebär en viss förändring av hur polisen skall arbeta. Hur det sedan skall utvecklas till det operativa handlandet är polisens sak att göra. Det är där dialogen via återrapportering är så viktig.

Tack för inbjudan! Jag skall se om jag har möjligheter att delta.

Anf. 8 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Det är självklart viktigt att inte komma med ett slags generell kritik. Där är jag i och för sig överens med justitieministern. Det är också viktigt att notera att när jag både i interpellationen och i debatten talar om att det finns inslag eller strömningar av rasism och främlingsfientlighet inom polisen handlar det om en mycket liten del av polisen. Det är ingenting som gäller polisen i allmänhet. Det är viktigt. Man får inte heller göra sig skyldig till att säga att polisen i allmänhet har de här problemen.

Det är självklart att man som polis får ha vilken politisk åsikt som helst. Det jag pekar på är att man ligger annorlunda i förhållande till samhället i övrigt. Som vänsterpartist skulle inte heller jag tycka att det vore bra om en oerhört stor del av poliskåren låg åt det hållet. Det skall finnas ungefär samma blandning inom polisen som i samhället i stort. Det man ändå måste sträva efter är att ha en poliskår som har ungefär samma sammansättning som samhället i övrigt.

Åtgärder har vidtagits, och man börjar se problemen. Jag hoppas att det arbetet fortsätter. Än så länge är det inte tillräckligt. Än så länge finns de här tendenserna hos en del polismän. Det är viktigt att varje polisman vid varje tillfälle, precis som justitieministern säger, skall bekämpa rasism och främlingsfientlighet var helst detta förekommer, oavsett om det

Prot. 1997/98:36
28 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

är inom den egna yrkeskåren eller i samhället i övrigt. Det är det enda sättet att få stopp på det och få en mer demokratisk utveckling.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1997/98:29 om ett reformerat studiemedelssystem

Anf. 9 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Annika Jonsell har frågat mig vilka förslag jag avser att framlägga för att se till att dagens studielån skall bli mer överblickbara avseende de ekonomiska konsekvenserna för den enskilde studenten. Annika Jonsell undrar också vilka åtgärder jag avser att vidta för att möjliggöra fullständig återbetalning av tagna lån.

Det svenska studiestödssystemet är generöst och tryggt för den enskilde. Konsekvenserna av ett lån är överblickbara. Låntagaren kommer aldrig att behöva betala en högre avgift än 4 % av sin inkomst per år, och om skulden inte är återbetalad vid 65 års ålder skrivs den av. De flesta har en så liten skuld, runt 100 000 kr, att den är fullt möjlig att betala tillbaka. Det är viktigt att komma ihåg att det inte finns något som hindrar den enskilde att i dag betala av sina studieskulder i snabbare takt än vad staten kräver. Det går alldeles utmärkt. Systemet innebär dock, som Jonsell påpekar i sin interpellation, en hög kostnad för staten på längre sikt. De avskrivningar som innebär en subvention till individen blir en kostnad för staten.

Regeringen meddelade i vårpropositionen att en proposition skall läggas fram utifrån Studiestödsutredningens förslag. Arbetet med denna pågår för närvarande i Regeringskansliet och beräknas vara klart i början av 1999. Utredningen har föreslagit ett nytt återbetalningssystem för studielånen, som innebär skärpta krav i återbetalningen. Det skulle enligt utredningen kombineras med en höjning av bidragens storlek. Utredningen föreslår att studiestöden samordnas mer än i dag, vilket skulle förenkla administrationen och därmed ge bättre förutsättningar för god service till studenterna. Avsikten är att skapa förutsättningar för att de lån studenterna tar under sin studietid i större utsträckning kan betalas tillbaka. Också ett nytt lånesystem måste emellertid ha vissa trygghetsgarantier.

Anf. 10 ANNIKA JONSELL (m):

Fru talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret men blir tyvärr inte det minsta klokare av det.

Utbildningsministern börjar sitt svar med att närmast hylla generositeten och tryggheten i dagens studiemedelssystem och nämner i detalj de fyra procenterna av inkomsten som återbetalningen består av och att skulden skrivs av vid 65 års ålder. Svaret avslutas dock med den sedvanliga hänvisningen till en proposition om ett nytt återbetalningssystem 1999. Så sent som förra året aviserade regeringen att man skulle komma med en proposition i år. Frågan är vad man skall komma fram till under de år som man givit sig själv i respit och studenterna i fortsatt förvirring. Utbildningsministern har nämligen redan talat om hur tryggt och bra det

är med 4 % och avskrivning vid 65 års ålder. Regeringen bör ju lämna ett besked om man tycker att dagens system är så lysande och problemfritt, och i så fall stå för det, eller erkänna problemen och raska på med en lösning och tala om vad man vill göra.

Mina frågor var alltså dels hur dagens studielån skall bli mer överblickbara ekonomiskt för studenterna, dels hur man skall möjliggöra fullständig återbetalning av studiemedlen.

Den första av dessa frågor bemöter utbildningsministern med att säga att konsekvenserna är överblickbara för studenterna redan i dag, eftersom de vet att de endast behöver betala 4 % av inkomsten. Ett sådant påstående är att totalt underkänna unga människors vilja att rent faktiskt kunna beräkna vad deras utbildningssatsning kommer att kosta och kräva av dem, och då inte bara rent likviditetsmässigt kvartal för kvartal utan i ett långsiktigt perspektiv. Vad kommer det verkligen att kosta mig som student totalt? Hur skall jag bäst lägga upp återbetalning? Hur mycket är det värt att låna? Finns det andra och bättre lösningar osv.?

Inte ens en stereoanläggning skulle i dag kunna säljas på en så oklar avbetalningsplan utan att Konsumentombudsmannen ryckte ut. Där är det väldigt noga att butiken anger totalkostnaden inklusive alla räntor och amorteringar och hur mycket man betalar i slutändan. Det är ändå en mycket liten investering jämfört med hur mycket man lånar till en lång utbildning.

Resultatet av det här systemet är att vissa potentiella studenter, kanske de utan studietradition hemifrån, inte vågar låna över huvud taget. De kanske avstår från hela utbildningen därför att dagens system medför så oklara åtaganden. Den andra extremgruppen, som jag själv tillhör, toklånar massor av studiemedel som de faktiskt hade klarat sig utan eller drar ut på studietiden, därför att de cyniskt inser att det inte kommer att spela någon roll i slutändan eftersom de ändå inte lyckas betala allting och de resterande skrivs av. Vad har man då för anledning att betala igen?

De som kanske drog den största nitlotten är de som har vågat låna men hållit igen genom att snåla, spara och extraknäcka och sett till att snabba på studierna i stället för att ta det lugnt. Jämfört med flera av oss som i stället tog ut svängarna litet grand får de betala tillbaka varken mer eller mindre pengar, trots att deras beteende var mycket mera ansvarsfullt.

Jag har svårt att tänka mig en enda person som på fullt allvar kan försvara att det på detta vis inte finns några incitament för att minimera de lån som man tar.

Utbildningsministerns svar på min andra fråga, just den om hur man skall möjliggöra fullständig betalning av studielån, är faktiskt mer häpnadsväckande än det första. Det utbildningsministern säger är att det inte finns någonting som hindrar den enskilde att betala av sina studieskulder i snabbare takt än vad staten kräver. Men det är ju inte för studenten det utgör problem utan för staten, som inte får igen sina pengar.

Anf. 11 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Jag tror att det är fullständigt klart vad regeringens planerade studiesociala reform innebär. Det är bara att studera den studiesociala utredningen för att man skall få klart för sig vilken huvudinriktning

Prot. 1997/98:36

28 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

det förslaget kommer att få, nämligen ett högre bidrag och ett något annorlunda utformat lånesystem.

Anledningen till att vi anser att man bör göra det är bl.a. just att förhindra det som Annika Jonsell talar om, nämligen att studenter lånar mer än vad som behövs. Nu tror jag att det är få som gör det. Även om Annika Jonsell uppenbarligen har gjort det, är det nog inte det vanliga. Trots allt har nog de flesta av dem som tar studiemedel studieskulder på upp till 100 000 kr.

Vad som däremot är mer intressant är vad moderaterna har på förslag när det gäller studiemedel. Jag hade nöjet att ha en debatt med Annika Jonsells partikamrater så sent som för en vecka sedan just i den frågan. Av den debatten framgick några mycket intressanta saker.

Förslaget innebär sannolikt – men det är oklart på den punkten – att man egentligen skall avveckla det nuvarande studiemedelssystemet och i stället ha banklån, möjligen med en bidragsdel. Det här systemet skall vara så utformat att staten skall stå för risken, studenterna skall stå för de ökade kostnader som det innebär och bankerna skall ta vinsten. Det är inte ett system som vi tycker är bra. Det ökar sannerligen inte studenternas studietrygghet.

Men även om det nu inte blir banklån innebär moderaternas förslag så som det är utvecklat i motionen att alla de subventioner som i dag ligger i lånesystemet skall avvecklas. Det skall inte längre bli någon avskrivning, och det skall uppenbarligen inte heller bli den trygghet som ligger i att de studerande vet att de oavsett inkomster inte behöver betala mer än en viss andel av inkomsten varje år i amorteringar och räntor.

Dessutom vill moderaterna att kraven på studieprestationer skall öka ytterligare. Det sista tycker jag är särskilt uppseendeväckande. Jag träffar många studenter, och en sak som de verkligen påpekar – och med viss rätt, får jag lov att säga – är att det nuvarande studiemedelssystemet har en mycket uppdriven studietakt.

Det är klart att det har sina fördelar. Men det har också sina nackdelar inte minst i kvalitetshänseende. Att ytterligare driva upp studietakten genom att skärpa bestämmelserna i studiemedelssystemet tycker jag vore mycket olyckligt för de studerande och kanske också när det gäller kvaliteten i de akademiska studierna.

Dessutom vill moderaterna redan för nästa år dra ned på resurserna till Centrala studiestödsnämnden med 30 miljoner kronor. Jag tycker att det är ett häpnadsväckande förslag. Centrala studiestödsnämnden har mycket stora problem. Regeringen har för att underlätta CSN:s arbete för detta år gett ett engångsanslag på ca 25 miljoner kronor, och jag har tidigare förklarat att om CSN efter en utredning visar sig behöva ytterligare resurser måste man få det för att man skall kunna klara ökningen av antalet ansökningar.

Men moderaterna föreslår en minskning av anslagen till CSN med 30 miljoner kronor. Det kommer att ytterligare försvåra för studenterna och skapa ytterligare köer och annat elände som vi tyvärr har fått en del erfarenheter av under den gångna hösten.

Anf. 12 ANNIKA JONSELL (m):

Fru talman! Det är mycket tydligt att utbildningsministern inte ser att han som ansvarig minister är här för att tala om vilken inriktning rege-

ringen och utbildningsministern vill ha på studiemedelspolitiken i framtiden. Han vill hellre tala om varianter av den moderata politiken som faktiskt inte stämmer.

Jag och moderaterna är intresserade av att få ett studiemedelssystem som är tydligt och överblickbart för den enskilda studenten, och som har de rätta incitamenten. Det är inte rimligt att ha ett system som faktiskt inte uppmuntrar en student att jobba extra, att studera på ett effektivt sätt eller att se till att ta så litet lån som möjligt.

Om utbildningsministern köper en villa, skulle inte utbildningsministern då vilja få reda på vad lånen kan komma att kosta i slutändan? Skulle inte utbildningsministern vilja väga olika alternativ och få hjälp att beräkna olika sorters lösningar, i stället för att bara få höra att banken drar en viss procent av inkomsten varje kvartal under hela den yrkesverksamma tiden om så behövs? Skulle inte utbildningsministern tycka att det var rimligt att bli betraktad som en enskild individ som är specifik i förhållande till alla andra som lånar till villor och med lån avpassade just efter honom?

Jag tror att det är precis likadant för studenter. Studenter är väldigt olika sinsemellan och behöver olika lösningar. Det vi har gemensamt är att vi behöver en trygghet, tryggheten att kunna låna oavsett vilken situation vi har. En sådan trygghet skall garanteras av staten. Det står även mitt parti för.

Den andra extremgruppen, om man jämför med villalånet igen, är väl kanske den som, om samma system hade gällt på bostadslånemarknaden, glatt hade lånat till en åttarumsvilla i stället för en femrumsvilla eftersom det i slutändan inte gör någon skillnad.

Det svenska studenter behöver är en förändring av den situation som råder i dag, som innebär att vi inte har någon som helst möjlighet att påverka och ta ansvar för våra egna lån. Ett antal faktorer gör detta. En faktor är det fribelopp som finns, hur mycket vi får tjäna innan det påverkar studiemedlet. Det är ett ganska lågt belopp. Man slår ganska snabbt i taket om man skall försörja sig inte minst de studiebeloppsfria sommar- och månaderna, och man kommer snabbt upp till en marginaleffekt som kan bli så hög som 85 %. Det ger inga som helst incitament att försöka tjäna extra pengar, att försöka spara. Det finns inte några incitament för den som går en lång utbildning att jobba extra, att läsa effektivt. Vi har inte heller någon möjlighet att få överblick över de åtaganden vi gör när vi tar studiemedel.

Det är vad svenska studenter vill ha. Jag hade gärna sett att vi hade fått ett klart besked från utbildningsministern i dag om vad han tänker sig, i stället för nya hänvisningar till kommande propositioner och pågående utredningar.

Anf. 13 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Det upprepas nu vad som sades i denna fråga för en vecka sedan. Det bekräftar väldigt tydligt att moderaterna vill stå på alla ben samtidigt, i något slags spagat.

Å ena sidan sägs det att det måste finnas trygghet för de studerande. Å andra sidan skall man inte ha ett system med garantier som innebär att om studenten inte lyckas att betala tillbaka sina studieskulder under den yrkesverksamma tiden så skrivs de av. Detta skall bort.

Prot. 1997/98:36
28 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

I själva verket är det något slags banklån som föresvävar moderaterna. Ett banklån har ju inte några sådana trygghetsgarantier. Har man tagit ett visst lån får man betala tillbaka i en takt som banken anger. Det här banklånet skall dock ha den finessen sett ur bankernas synvinkel att bankerna inte löper någon som helst risk. Risken skall nämligen staten stå för, och studenterna skall stå för de ökade kostnaderna. Banken tar vinsten, studenterna tar kostnaderna och staten skall stå för risken. Jag förstår att det är ett bra system för bankerna, men knappast för studenterna.

Sedan skall man också arbeta samtidigt som man studerar. Jo visst, det är bra, och det är mycket möjligt att vi skall höja det s.k. fribeloppet. Det tycker jag att det finns goda skäl för, särskilt för att täcka in sommarjobben. Det håller jag med om.

Men vad jag inte kan förstå – men det kanske Annika Jonsell kan förklara – är hur man på en och samma gång kan säga att studenterna skall arbeta mer och att man skall ha ett studiemedelssystem där studietakten skall öka.

De svenska studenterna är mycket duktiga, men det finns ju ändå gränser. Att samtidigt både förvärvsarbeta och öka studietakten är att kräva väl mycket.

Anf. 14 ANNIKA JONSELL (m):

Fru talman! Jag tror också svenska studenter om mycket gott. Men samtidigt tror jag att svenska studenter, precis som alla andra studenter och som alla andra människor över huvud taget, är mycket olika. Somliga klarar väldigt bra att arbeta vid sidan av studierna. De trivs med det och har kapacitet för det. Somliga trivs bäst med att studera i högre takt, andra kräver längre tid. Men det viktiga är att incitamenten är de rätta.

Inte heller vill vi med vårt system tvinga någon att studera i en snabbare takt, men vi vill ge de rätta incitamenten till att göra det. Det som bl.a. Ulf Kristersson, som utbildningsministern har debatterat tidigare med, har föreslagit är att bidragsdelen i studiemedlen skall följa det antal poäng som studenten tar varje termin. Det ger incitament att studera i så hög takt som möjligt samtidigt som man hela tiden har möjlighet att låna upp till det som resterar. Då tvingar man ingen att studera i en annan takt än man klarar av, men det finns incitament att studera i så hög takt som man klarar och som känns bra.

Mina frågor till utbildningsministern kvarstår tyvärr i dag. Jag tycker fortfarande inte att vi har fått ett ordentligt svar på hur studenterna skall få överblick över de åtaganden som vi faktiskt gör när vi tar på oss olika former av studiemedel. Jag tycker alltså att det är oerhört att vi inte får ett ordentligt förslag från regeringens sida till hur de rätta incitamenten skall skapas för studenter att studera i tillräckligt hög takt utan att dra på sig fler och mer lån än vad man behöver.

Anf. 15 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Det är fullt klart var regeringen och socialdemokratin står i studiesociala frågor. Vi vill ha ett enhetligt studiemedelssystem. Det skall vara mera överblickbart än dagens, som delvis är ett lapptäcke också för andra kategorier än de högskolestuderande. Det skall vara ett system som ger trygghet och överblickbarhet. Vi har redan ett bra system,

men det kan bli bättre. Det är därför som vi 1999 lägger fram en proposition som i sina huvuddrag kommer att baseras på det studiemedelssystem som har utformats av Studiesociala utredningen.

Det är klart vad det innebär: en högre bidragsdel och ett annorlunda lånesystem, som innefattar hårdare krav på återbetalning – det är så att säga den andra änden av systemet. Likväl kommer också detta lånesystem att innehålla trygghetsgarantier, vilket vi anser helt nödvändigt för att studenter skall känna att de kan ta emot studiemedel utan att behöva befara orimliga studieskulder i ett läge där man i början av sin yrkesverksamhet har låga inkomster.

Också vad moderaterna vill är fullständigt klart efter denna och föregående debatt. Man vill ha ett system där subventionerna till stor del försvinner. Man vill möjligen övergå till ett banksystem där bankerna får ta hand om vinsten, studenterna får stå för kostnaderna och staten står för risken. Man vill öka studietakten. Det står i moderaternas partimotion att kraven på studieprestationen bör öka. Det är helt entydigt. Man vill också med 30 miljoner kronor minska bidraget till det redan överansträngda CSN, och det vill man göra redan från nästa budgetår.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1997/98:68 om kompetenta lärarresurser

Anf. 16 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Mikael Janson har frågat vad regeringen avser att vidta för åtgärder för att tillförsäkra att vi i Sverige verkligen kan klara det ökade behovet av kompetenta lärare på alla nivåer i vårt utbildningsväsende.

Läroutbildningarna är en av de viktigaste och mest omfattande uppgifterna för högskolan. Kvaliteten i läroutbildningarna är av avgörande betydelse för kvaliteten i skolans verksamhet och utveckling. Det är därför angeläget att all läroutbildning håller en hög kvalitet.

Läroutbildningens dimensionering bestäms genom att regeringen i regleringsbrev anger utbildningsuppdrag till de enskilda högskolorna. I uppdragen anges det lägsta antal lärare som varje högskola skall examinera under en viss planeringsperiod. För 1998 har regeringen redovisat sin bedömning av det framtida behovet av lärare.

Regeringens bedömning av lärarbehovet grundas på beräkningar från SCB och Statens skolverks senaste prognoser. Dessa visar att behovet kommer att vara fortsatt stort av gymnasielärare och grundskollärare med inriktning mot årskurserna 4–9. Behovet av grundskollärare med inriktning mot årskurserna 1–7 bedöms vara fortsatt minskande. Detta innebär att regeringen i regleringsbrevet till högskolorna kommer att föreslå en justering av tidigare angivna examensmål. Enligt de sakkunniga bedömningar som har gjorts är detta tillräckligt, och vi kommer inte, som Mikael Jansson förmodar eller befarar, att stå inför en akut lärarbrist.

Regeringen har vidtagit åtgärder för att stimulera intresset för naturvetenskap och teknik för att därmed även fler skall söka sig till läroutbildningar med denna inriktning. Jag vill i detta sammanhang nämna det s.k.

Prot. 1997/98:36
28 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

NOT-projektet, som syftar till att öka ungdomarnas intresse och förutsättningar för studier i naturvetenskap och teknik. Detta projekt bedrivs i samarbete med skolor, högskolor och det övriga samhället. Slutrapport skall lämnas till regeringen under 1998.

Jag vill slutligen påminna om att regeringen på riksdagens uppdrag har tillsatt en parlamentarisk utredning för att lämna förslag om förnyelse av lärarutbildningarna. Lärarutbildningskommitténs (U1997:07) uppdrag är omfattande, och kommittén arbetar fram till den 2 juni 1998.

När det gäller högskolan kan jag konstatera att det i dag råder en stor efterfrågan på välutbildade och kompetenta personer i hela samhället. Också industrin frågar efter fler högt högstskoleutbildade personer. Studenternas efterfrågan på högstskoleutbildning är också stor. Fler välutbildade personer på olika nivåer i arbetslivet utgör en grund för att stärka det svenska näringslivets konkurrenskraft internationellt sett.

Aldrig någonsin har så många ansökt om en plats i högskolan som nu. Högskolan måste byggas ut i hela landet för att möta denna efterfrågan. Riksdagen har redan beslutat om en ökning med 60 000 permanenta nya platser till högskolan för 1997 till år 2000. Detta ökar samtidigt efterfrågan på kvalificerade högstskolelärare.

Med anledning av den kraftiga utbyggnaden av högskolan gör regeringen bedömningen att högskolan kommer att behöva anställa drygt 3 000 nya lärare under den närmaste fyraårsperioden. För närvarande examineras årligen drygt 1 600 doktorer. Regeringen föreslår en reformering av forskarutbildningen i årets budgetproposition. I den föreslås också att utbildningen tillförs 100 miljoner nya kronor för doktorandernas studiefinansiering. Utskottsbehandlingen av regeringens förslag innebär dessutom att ytterligare 50 miljoner kronor tillförs till forskarutbildningen. Med de medel som de fristående forskningsstiftelserna därutöver tillför utbildningen räknar regeringen med att examinationen av doktorander kommer att öka ytterligare. För treårsperioden 1997–1999 kommer det enligt regeringens beräkningar att avläggas drygt 5 900 nya examina inom forskarutbildningen. För den nästkommande treårsperioden kommer antalet examina att vara ca 7 000. Den största ökningen av examina kommer att ske inom de tekniska och naturvetenskapliga områdena.

Tillgången på kvalificerade lärare – doktorer och andra – för högskolan kommer således successivt att bli bättre. Därutöver kommer det att finnas ett antal pensionerade lärare vilka säkert är intresserade av att fortsätta sin undervisning. Hur detta skall ske är naturligtvis högskolans och den enskilde lärarens ensak. Slutligen vill jag framhålla att många högskolor redan i dag framgångsrikt rekryterar utländska akademiker. Detta är en möjlighet som inte får glömmas bort i sammanhanget.

Anf. 17 MIKAEL JANSON (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret från utbildningsministern. Jag kan konstatera att det säkerligen görs en del vällovliga insatser och i en del fall utan tvivel bra saker. Jag tror nog att regeringen har observerat problemet och arbetar med det.

Vad gäller min inledande fråga om regeringen delar uppfattningen att vi framgent kan stå inför en brist på lärare, akut eller inte, tolkar jag det avgivna svaret så att han inte delar den uppfattningen. Jag får dock inte något svar på det som är min egentliga huvudfråga, om det finns någon

sammanhållen strategi för att tillförsäkra att vi i Sverige kan klara det ökande lärarbehovet.

Jag tolkar ändå utbildningsministerns icke-svar på den delen av min interpellation så att regeringen inte med någon som helst oro ser på tillgången på lärare och att det inte behövs någon sammanhållen strategi för ett problem som inte finns.

Det finns dock något som är konstigt med detta och som gör att jag måste ställa några frågor för komplettering av det jag ändå inte är säker om jag har fått svar på. Utbildningsministern och regeringen hävdar att det som behöver göras i princip är gjort. Samtidigt räcker det med att gå ut och prata med skolfolk för att förstå att man redan i dag har problem med att rekrytera folk med den kompetens som man söker.

Än mer oroande blir signalerna om att det faktiskt utbildas färre på lärarhögskolorna än tidigare år. Ett specialfall – men ändå inte mindre alarmerande – är att man nu minskar antalet utbildade speciallärare, åtminstone vid lärarhögskolorna i Göteborg och Stockholm. Är det verkligen en rimlig prioritering när vi ser hur antalet elever med behov av stöd ökar?

Har utbildningsministern någon kommentar till detta?

En annan sak är att vad jag förstår bygger alla beräkningar på samma antal elever per lärare som i dag. Jag kan då konstatera att min övertygelse är att vi i dag i många kommuner och även inom högskolan nått smärtgränsen för hur många elever en lärare kan ha. På många håll måste vi nu öka antalet lärare, annars blir situationen ohållbar och undervisningen inte värd namnet. Bara det skulle öka behovet av lärare mot vad som nu beräknas.

Inom högskolan är utvecklingen likartad. Antalet studenter har nästan fördubblats på tio år, men antalet lärare har endast ökat med 36 %. Även därifrån kommer signaler om att man nu gått in i väggen. Jag kan själv intyga hur få lärartimmar som avsätts på många utbildningar med hänvisning till att det inte finns resurser för lärare. Detta är en kvalitetsfråga av yttersta rang.

Utbildningsministern konstaterar också att det inom näringslivet finns en ökad efterfrågan på högutbildat folk, även disputerade. Dessutom tillkommer jättesatsningen på kunskapslyftet och andra insatser för kompetenshöjande utbildningar som kan sägas stjåla resurser från det ordinarie utbildningssystemet när det gäller behovet av lärare.

Samtidigt visar beräkningar som har gjorts att de som kommer att utexamineras inom de kommande åren, inklusive de åtgärder utbildningsministern omnämner, i bästa fall kan räcka till högskolornas och det övriga skolsystemets eget behov. Det är förstås jättebra att därutöver få in utländska akademiker och låta pensionerade lärare fortsätta på högskolan – där går det tydligen bra men inte i grundskolan – men det är knappast lösningen på problemet. Redan i dag finns 700 egentligen pensionerade lärare inom högskolan. Dessutom undervisar man närmare 4 000 fler studenter än man får pengar för. Om högskolelärarna skulle gå ned till normal betald arbetstid skulle bara det kräva 30 % fler lärare, om man skall tro undersökningar som har gjorts.

Jag skulle inte bli förvånad om resultatet skulle bli likartat i grund- och gymnasieskolan. Skolverket räknar rent av med att lärarna skall arbeta mer tid för att klara behoven. Det hela är förstås ett matematiskt

Prot. 1997/98:36

28 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

problem kring antaganden om utvecklingen, men ju fler verkliga faktorer som förs in, desto större tycks talen bli.

Har regeringen haft med detta i sina beräkningar? Det handlar om behovet av en ökning av antalet lärare på alla nivåer för att höja kvaliteten med fler lärare per elev räknat och behovet av lärare och doktorer inom andra sektorer i samhället, utöver att man nu behöver fylla på för de alltför pensionerade lärarna och de ökande barnkullarna. Det är en fråga jag skulle vilja få klarhet i.

Anf. 18 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Jag vill säga till Mikael Janson att min uppfattning inte är att allt är gjort som kan göras. För framtiden behövs ytterligare åtgärder. När utbildningen expanderar, som den nu gör genom kunskapslyftet och högskolans utbyggnad, blir det en ökad efterfrågan på lärare. Det är ofrånkomligen så att det då också kan uppstå problem. Det vill jag absolut hålla med om.

Nu måste man emellertid skilja på frågan om tillgång på lärare till skolan och till högskolan. Det är i allt väsentligt två skilda saker.

När det gäller lärartillgången i grundskola och gymnasium vill jag säga att det alltid finns svängningar i ungdomarnas antal som beror på rena befolkningsförändringar. Sådana förändringar kommer vi nu att se framöver, bl.a. beroende på de små barnkullarna just nu. På grundval av demografiska fakta och på grundval av de prognoser som de ansvariga myndigheterna gör, bedömer vi att det skall vara möjligt att tillgodose behovet av lärare i grundskola och gymnasium framöver. Det är också en stor tillströmning till lärarutbildningarna. Det finns ingen brist på studenter som är intresserade.

Det finns emellertid två problem. Det ena är att det är för få män som söker sig till lärarutbildningarna. Det andra är att det fortfarande är för få som söker sig till de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna. Det är alltså problem som måste åtgärdas. Jag har stora förväntningar på den lärarutbildningsutredning som jag tidigare nämnde. Den kommer bl.a. att diskutera och analysera dessa frågor.

När det gäller högskolan är detta en resursfråga, och det är ju Mikael Janson också inne på. Hur mycket resurser anslås till högskolan? Där kan jag bara konstatera att under de nu kommande åren kommer högskolan att tillföras nya pengar. För år 1998 handlar det om en miljard nya kronor. För år 1999 blir det ungefär 750 miljoner och lika mycket för år 2000. Det är alltså en kraftig ökning av resurserna till högskolan. För år 1998 innebär det också en kraftig ökning av fakultetsanslagen som ju också har betydelse för undervisningens kvalitet. Jag har redan påpekat att det sker en kraftig ökning av resurserna till doktorandutbildningen. Det är mycket viktigt.

Det är genom dessa tillskott och genom den reformerade doktorandutbildning som regeringen har föreslagit, och utbildningsutskottets majoritet ställt sig bakom, som vi nu också kommer att kunna öka antalet doktorer kraftigt. Det blir en kraftig ökning under de närmaste fem-sex åren. Redan år 2000 kommer vi att vara uppe i målet som sattes för flera år sedan, nämligen 2 000 utexaminerade doktorer. Antalet kommer sannolikt att överstiga det med råge. Sedan kommer detta att öka.

Men jag är inte nöjd. Jag vill gärna understryka det. Det krävs ytterligare åtgärder och nya resurser i framtiden för att vi skall få fler högutbildade och naturligtvis också för att fler forskarutbildade skall gå ut i arbetslivet utanför högskolan för att bl.a. svara mot industrins behov av välutbildade och forskarutbildade personer.

Prot. 1997/98:36
28 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 19 MIKAEL JANSON (fp):

Fru talman! Det är självklart att det även är en resursfråga inom grundskolan. Jag, och tror jag många med mig, anser att antalet lärare i grundskolan behöver utökas utöver det antal som beror på större barnkullar därför att kvaliteten i dag är så pass låg. Det finns särskilda sektorer där förhållandena är närmast katastrofala. Det gäller bl.a. speciallärarsidan. Nog är det en resursfråga även där. Min fråga var om regeringen har tagit med i beräkningarna att man faktiskt måste ha fler lärare per visst antal elever än vad som är fallet i många kommuner i dag.

Jag tycker att det är viktigt att signalen om att man kommer att klara behovet av lärare i skolan går ut till kommunerna. Man kan t.ex. läsa vad som sägs i Göteborg, där man försöker pensionera bort den äldre lärarkadern enligt den gamla devisen: Bara de gamla erfarna lärarna försvinner, kan vi skapa en bättre skola.

När man läser detta kan man konstatera att de gör det för att mota Olle i grind när det gäller förnyringen och risken att stå utan lärare om några år. Man kan undra vad det betyder. Man läser fram och tillbaks och förstår egentligen ingenting. De kommer att ha brist på lärare om några år. För att minska den bristen gör de sig av med dem de har. Men jag tror att det underliggande resonemanget kring det är att de nu tänker försöka sno åt sig de unga lärare som finns och få in dem i Göteborgs skolor innan någon annan hinner före.

Jag tror att det är viktigt att signalerna går ut om att man inte behöver pensionera bort dagens lärarkår för att få in de unga. Det kommer att finnas lärare i framtiden, om vi nu skall tro utbildningsministerns uttalanden här.

Fru talman! Jag skulle vilja gå över till en annan, och om möjligt viktigare, aspekt av min interpellation som jag var inne litet på i mitt förra anförande.

Jag noterar att utbildningsministern inte med ett ord nämner kvalitetsfrågorna, bara kvantitetsfrågorna. Jag bortser då från självklarheter i svaret som att det är angeläget att all lärarutbildning håller en hög kvalitet. Det är synd, för min fråga handlar inte bara om kvantiteten utan egentligen mer om kvaliteten hos lärarna och därmed i undervisningen. Hur skall man garantera tillräckligt med kompetenta lärare?

I de besparingar som har skett är det uppenbart att kompetensutvecklingen har kommit i kläm. Rektorer som har att välja mellan pengar till undervisningen och kompetensutveckling av lärarna har fått det allt svårare att kunna prioritera det senare även om det behövs. Om detta nämner utbildningsministern inte ett ord.

Utbildningsministern tar inte heller upp min oro för den oro som finns ute verksamheten för att alltfler lärare är utbrända och för att statusen på läraryrket har sjunkit. Undersökningar visar att löner och arbetsvillkor gör att alltfler vill lämna sitt jobb, och de som kan tar andra, mer välbetalda jobb. Jag förstår att många äldre lärare vill sluta. De är helt enkelt

*Fel! Okänt
växelargument.*

utbrända. De har inte fått den kompetensutveckling de hade behövt. Samtidigt förstår jag att många som vill sluta inte gör det. De har helt enkelt inte råd med tanke på de låga löner man har i dag. Frågan om de därmed blir bra lärare är då berättigad. Det är med andra ord något slags moment 22 vi ser här.

Sedan är det ju som utbildningsministern säger, nämligen att det finns många som söker till lärarhögskolorna. Men samtidigt kan man konstatera att mycket tyder på – och det finns undersökningar som visar det – att en väldigt stor andel kommer in därför att man inte har kommit in någon annanstans. De är säkert duktiga och ambitiösa och blir bra lärare, men det säger ändå något om vad som är på väg att hända.

De satsningar som görs för att öka intresset för teknik och naturvetenskap bland barn och ungdomar är förstås bra. Men vi har i dag ett praktiskt problem på det här området som är mycket allvarligt. Vi kan se hur utbildningstimmarna i matematik på lärarhögskolorna minskar därför att man inte anser sig ha råd med lärare till undervisningen.

Det som jag tar upp här är alltså inte bara en fråga om tillgång till utbildat folk, utan den faktiska tillgången till rätt personer med rätt kompetens på rätt platser och i tillräckligt antal inom skolans väggar. Jag konstaterar att detta inte klargörs i utbildningsministerns svar. Det oroar åtminstone mig litet grand, eftersom lärarkompetens- och kvalitetsfrågorna förtjänar mer än så här.

Anf. 20 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Jag vet inte om Mikael Janson har observerat att det i regeringens förslag har getts särskilda resurser till ökade forskningsmedel inom lärarutbildningen. Detta är viktigt för att det skall bli en koppling mellan lärarutbildningen och forskningen kring de didaktiska frågeställningarna. Det bedrivs för litet sådan forskning i dag. Den är väldigt viktig för att höja kvaliteten också i lärarutbildningen. En sådan här sammankoppling mellan forskning och utbildning anser regeringen vara viktig i hela utbildningssystemet. Den bör vara stark också när det gäller lärarutbildningen.

Dessutom har särskilda medel anslagits just till fortbildning. Fortbildning inom läraryrket är självfallet av särskild betydelse. Dessutom har regeringen – och det var en av de första åtgärderna jag vidtog som utbildningsminister – tillsatt en särskild utredning om distansutbildning. Den innehåller många olika frågor, bl.a. frågan om hur den moderna tekniken skall kunna utnyttjas för kompetensutveckling och fortbildning – självfallet också inom läraryrket. Det här är inte bara en vanlig utredning som sitter och tänker. Den har också ca 100 miljoner kronor som lagts ut på olika projekt varav många är inriktade just på fortbildande insatser som kan vara nyttiga också för lärare på olika stadier i utbildningssystemet.

Det görs alltså en hel del. Men detta hindrar naturligtvis inte att det kan finnas problem ute i skolorna med fortbildningen beroende på det ansträngda ekonomiska läget. Det vill jag inte alls bestrida. Men det har gjorts betydande insatser från regeringens och riksdagens sida för att stärka fortbildningen.

Jag skall ta upp frågan om högskolelärarna än en gång. Kvaliteten är självfallet viktig – det är alldeles uppenbart. Just därför är det så viktigt

att vi får en forskarutbildning där de som går in i den får chansen och möjligheten att genomföra den på en rimlig tid, dvs. de 4–5 år som är tänkta för den nuvarande forskarutbildningen. Därigenom ökar också antalet forskare som kommer ut och kan ta anställning antingen i högskolan eller inom industrin.

Man får en ännu mer högkvalitativ och framstående utbildning genom att den skall innehålla inte bara avhandlingar och handledning för dessa utan också pedagogiska moment. Väldigt många av dem som avlägger en doktorsexamen blir lärare och forskare inom högskolan. Därför är det viktigt att de har fått en pedagogisk träning för den funktionen. Man kan säkert också ha betydande nytta av den träningen även om man arbetar utanför högskolan. Detta är också en kvalitetsfråga.

I högskolan är undervisningen, lärandet, trots allt det viktiga. För att förbereda högskolans personal, de blivande lärarna och forskarna, är det otroligt viktigt att denna utbildning finns också inom forskarutbildningen. Det är också viktigt att man ser på den undervisande och lärande funktionen som något som kan utvecklas, och som inte nödvändigtvis håller fast vid de gamla formerna. Här tror jag att det finns ett mycket stort reformutrymme inom högskolan i dag.

Anf. 21 MIKAEL JANSON (fp):

Fru talman! Som jag inledde med att säga görs en hel del – och en hel del gott. Annat kanske är mindre bra. Men jag tror ändå att vi kan vara överens om vikten av de här frågorna. Detta är en diskussion som innehåller många ingredienser. Det gäller att hålla koll och se helheten i det hela. Det var egentligen just detta som var bakgrunden till att jag frågade om regeringen hade någon sammanhållen strategi på detta område.

Jag vill avsluta med några fakta som jag har fått reda på. Jag tror att de litet grand kan symbolisera tillståndet i hela vårt utbildningsväsende. De handlar om kompetensen på de högre nivåerna av utbildningen.

Under 90-talet har antalet forskarutbildade lärare på gymnasiet minskat med 40 %. Samtidigt har den nya högskolan endast runt 25 % forskarutbildade lärare. De större universiteten och högskolorna når upp till 65 %.

Lösningen på problemet är förstås inte att försämra kvaliteten för att få fler forskarutbildade på papperet. Det är ju i praktiken ingen förbättring. Jag hoppas att vi kan vara överens om att de satsningar som nu görs verkligen får en positiv effekt.

Tyvärr tror jag att det finns en anledning till att Sverige i internationella mätningar tycks kana nedåt när det gäller kvaliteten på utbildningar. Det gäller verkligen att vara observant på detta. Vårt land bygger ju på att vi måste ha den bästa tänkbara utbildningen med de bästa tänkbara utbildarna på alla nivåer.

Anf. 22 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Jag håller gärna med Mikael Jansson. Jag tror att vi är överens i det stora hela när det gäller de här frågorna. De är naturligtvis oerhört betydelsefulla. Vi är också överens om att kvalitetsfrågorna är viktiga på alla nivåer i utbildningssystemet. Självfallet är det sant att det hade varit önskvärt att vi redan i dag hade haft fler utexaminerade dokto-

*Fel! Okänt
växelargument.*

rer, och det hade varit önskvärt att man hade ökat antalet examinerade redan i början av 90-talet. Det vill jag inte alls bestrida. Men det är trots allt ingenting som jag nu kan göra någonting åt.

Vi måste i stället inrikta oss på framtiden. Det är oerhört viktigt att vi får en bra forskarutbildning. Vi måste naturligtvis också mycket noga följa vad som händer när det gäller skolans lärare och deras möjligheter att skaffa sig ny kunskap, stimulans och allt sådant som är viktigt också för att man skall känna att man gör ett bra jobb och trivs i sitt yrke. Jag tror att det är kolossalt viktigt att erbjuda goda fortbildningsmöjligheter. Genom att skaffa sig ny kunskap stimuleras läraren och därigenom förhoppningsvis också undervisningen. Detta blir en viktig fråga för den nu tillsatta och arbetande lärarutbildningsutredningen. Jag ser fram emot det förslag den kommer att lägga fram nästa år.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellationerna 1997/98:52 och 62 om bostadspolitik

Anf. 23 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Fru talman! Mikael Odenberg har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att öka nyproduktionen och ombyggnaden av bostäder och för att minska byggarbetslösheten. Inga Berggren har frågat mig när regeringen avser att avlämna en bostadspolitisk proposition och om den kommer att innehålla förslag som löser ett antal av henne påtalade problem. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Bostadsbyggandet har ett nära samband med den inhemska konjunkturen och utvecklingen av hushållens köpkraft. Bostadspolitiken i sin tur är en integrerad del av den allmänna ekonomiska politiken. Vi har under denna regeringsperiod tvingats genomföra en oerhört smärtsam budgetsanering – en följd av det katastrofala läge som landets finanser befann sig i efter tre år av moderatlett styre.

Jag borde inte behöva erinra Mikael Odenberg om det gigantiska underskottet i de offentliga finanserna, som vid vårt tillträde motsvarade 10 % av bruttonationalprodukten. Jag borde inte heller behöva erinra Mikael Odenberg om hur omvärldens misstro mot Sveriges förmåga att klara upp sina affärer tvingade upp räntemarginalerna mot utlandet. Den utvecklingen hade tagit ny fart under våren 1994. Realräntan för ett vanligt hypotekslån tangerade 10-procentsnivån.

Vi har sett som vår främsta uppgift att få Sverige att åter bli trovärdigt. Vi har i det arbetet måst begära uppoffringar av alla grupper i samhället. Vi har tvingats gripa in i och temporärt begränsa reformer vi själva drivit fram också i de grundläggande trygghetssystemen – barnbidragen, pensionerna, sjukförsäkringen, bostadsbidragen etc. I allt detta har det varit en viktig ledstjärna för oss att alla skall dela bördorna – inte bara de som är mest beroende av samhällets ekonomiska stöd. Därför har vi infört värnskatten, och därför har vi valt att höja och bredda fastighetsskatten framför att ytterligare minska stödet till de nyproducerade bostäderna.

Vi har tillsammans med Centern drivit saneringsarbetet envist och konsekvent, i häftig motvind från den moderatledda oppositionen och ibland också med besvikelse bland dem som upplevt sina bördor som tunga.

Det har förvisso varit en tung resa. Hushållens reall disponibla inkomster har minskat – och deras konsumtion ännu mer. Den svaga inhemsk efterfrågan har bidragit till att arbetslösheten fortfarande är hög. Det gäller i särskild grad byggandet.

Vi vet alla att vi behöver en livskraftig byggsektor för framtiden. Trots det hårda besparingsprogrammet har vi därför försökt hålla efterfrågan uppe. Det har skett med statligt stöd för reparationer och underhåll, förbättringar av inomhusmiljön, nyproduktion av bostäder och tidigareläggning av infrastrukturinvesteringar samt genom skattereduktion för byggnadsarbeten. De tre första av dessa stöd uppskattas tillsammans ha berört arbeten för över 40 miljarder kronor.

Vi kan nu se att vi har lyckats. Uppoffringarna har inte varit förgäves. Sverige står inte längre några andra europeiska nationer efter när det gäller trovärdighet. Underskottet i de offentliga finanserna är nu i det närmaste uttraderat och kommer redan nästa år att förbytas i ett överskott. Inflationen är under kontroll. Räntemarginalerna mot utlandet har sjunkit. Låneräntorna är de lägsta sedan början av 1960-talet. Även byggarbetslösheten har börjat sjunka; i månadsskiftet september–oktober nådde vi den lägsta arbetslöshetssiffran sedan den djupa lågkonjunkturen nådde byggandet hösten 1991.

Också hushållen är på väg att se resultaten. Deras reall disponibla inkomster ökar på nytt och väntas nästa år ha nått tillbaka till 1992 års nivå. Konsumentprisindex för boendekostnaderna i egna hem ligger till följd av räntenedgången nu 4 % lägre än vid valet. Många av dem som bor i hyresbostäder ser fram mot att vinsten av sänkta räntor skall återföras även till dem. Det ser vi bl.a. i de hyresförhandlingar som just nu pågår.

Det är nu dags att varsamt ta hand om det vi har uppnått. Kommuner- na kan tillföras nya resurser. Barnbidragen och sjukförsäkringen kommer återigen att förstärkas. Och vi kommer att kunna driva en ny och offensiv politik för ett hållbart Sverige.

I det läget, Inga Berggren, är det möjligt att också lägga fast riktlinjerna för en långsiktig och stabil bostadspolitik. Regeringen avser därför att i början av nästa år lägga fram ett sammanhållet bostadspolitiskt förslag till riksdagen. Jag kommer att fortsätta att söka nå en bred politisk uppslutning kring bostadspolitiken. Att de flesta partier här i riksdagen har denna strävan visades redan i arbetet i den bostadspolitiska utredningen. Jag beklagar därför att Moderaterna hittills i nästan alla sammanhang har ställt sig utanför.

Anf. 24 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret på min interpellation. Men jag får ju säga att det var väldigt mycket skrik och litet ull. Det är intressanta synpunkter som här lämnas på barnbidrag, sjukförsäkringar och regeringen Bildts eskapader. Men det hade varit värdefullt om bostadsministern hade tagit tillfället i akt att på något sätt kommentera vad det är för bostadspolitiska visioner som ministern och regeringen har.

Prot. 1997/98:36
28 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anledningen till att jag har väckt min interpellation är den avgrund mellan löften och verklighet som jag kan se. Jag sysslade med bostadspolitik här i riksdagen under förra perioden och hörde då den socialdemokratiska retoriken. Det var ingen hejd på den lycka som skulle vederfaras folket om Jörgen Andersson eller någon annan socialdemokrat blev minister med ansvar för de här frågorna.

Det skulle bli 30 000–40 000 nya lägenheter varje år. För två och ett halvt år sedan stod Jörgen Andersson här i kammaren och lade fram något förslag som skulle innebära att byggarbetslösheten skulle halveras.

Ingvar Carlsson sade i valrörelsen att Socialdemokraterna inte skulle höja fastighetsskatten. Det första man gjorde efter valet var att höja fastighetsskatten.

Nu säger inrikesministern: "Trots det hårda besparingsprogrammet har vi därför försökt hålla efterfrågan uppe. — — Vi kan nu se att vi har lyckats." Man har inte särskilt högt ställda anspråk om man formulerar ett interpellationssvar på det sättet!

Vi har nu en nybyggnation här i landet som i år knappast kommer upp till 9 000 lägenheter. Det är den lägsta nybyggnationen under hela 1900-talet – möjligen doppade kurvan ännu lägre under något krigsår under första världskriget. Det är i varje fall den lägsta nybyggnation som har existerat i Sverige sedan Statistiska centralbyrån inrättades för ett antal decennier sedan.

Ombyggnationen sjunker i år med 30 %. Vi har en arbetslöshet i byggsektorn som fortfarande ligger på trettioprocentsnivån. Ytterligare 15 000 byggjobb försvinner i år.

Hyrorna har ökat med 70 % under 90-talet, och vi betalar mer än en tredjedel av våra disponibla inkomster för vårt boende. Vi ligger skyhögt över Europeiska unionen.

Det är den här situationen som bostadsministern administrerar. Och vad gör då bostadsministern? Absolut ingenting! Jag har aldrig sett maken till passivitet. Jag har någon gång när jag har varit ute och pratat kallat Jörgen Andersson för utredningsminister Andersson. Det enda som har skett under tre år är att man har hänvisat till en bostadspolitisk utredning som aldrig kommer.

Jag tycker att det är genant. Det borde vara genant för regeringen att efter tre år inte ha kunnat formulera en tillstymmelse till en sammanhållen bostadspolitisk linje. Det enda som kommer är de vanliga litaniorna över regeringen Bildt. Det är ju just den situation som vi har i landet som regeringen har att hantera. Och regeringen gör ingenting! Bostadsministern är häpnadsväckande passiv.

Nu får vi ingen proposition förrän nästa år. Det har gått mer än tre år. Jag tycker därför att det ligger mycket i den recension som jag hade med i interpellationen och som jag inte vill undanhålla fru talmannen, åhörarna, stenografen och protokollet. Den gjordes i Byggnadsarbetareförbundets tidning: "Det finns inte någon socialdemokratisk bygg- eller bostadspolitik värd namnet", skrev man i en ledare i våras. I sitt förrförra nummer skrev man: "1994 trädde den socialdemokratiska regeringen till med stora förväntningar om en ny bostadspolitik. Efter mer än tre år finns dock ännu ingen sådan politik, däremot en av all sakkunskap sönderskjuten bostadspolitisk utredning och en handlingsförlamad bostadsminister."

Jag hade hoppats att vi skulle få några konkreta besked i dag. Jag beklagar att vi inte har fått det. Jag hoppas att vi kan få några sådana när propositionen kommer, om den nu kommer.

Prot. 1997/98:36
28 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 25 INGA BERGGREN (m):

Fru talman! Jag kanske har en viss förståelse för att inrikesministern efter att ha upprepat att det kommer en bostadspolitisk proposition inte i detalj kan tala om vad en sådan skall innehålla. Men att inte ens ge en antydning om vilken inriktning en framtida bostadspolitik kommer att ha är sannerligen ett stort svaghetstecken.

I svaret sägs att hushållen är på väg att se resultatet av den förda ekonomiska politiken. Men jag undrar det. De höga skatterna innebär stora negativa konsekvenser för hushållen. Många saknar ett eget arbete och en egen inkomst. Tillvaron blir otrygg när inkomsten eller pensionen inte ens räcker till det allra nödvändigaste. För många hushåll betyder en skattehöjning eller en bidragsminskning på någon hundralapp skillnaden mellan plus och minus varje månad. Många lever med så små marginaler att en oförutsedd, större utgift kan innebära en katastrof.

När boendekostnaderna tar mer än en tredjedel av den disponibla inkomsten är det verkligen inte underligt att medborgarna vill ha ett svar från regeringen nu. Kommer det någon proposition över huvud taget? Det enda svar som jag klart kan utläsa är att det kommer en proposition i början av nästa år. Men tillåt mig ändå tvivla. Ända sedan i mars månad i år har bostadsministern sagt: maj-juni, reservtid september osv. Vad är det som fördröjer propositionen?

Ett vet jag i alla fall: Så mycket vägledning av den bostadspolitiska utredningens förslag kan statsrådet uppenbarligen inte få, eftersom det är mer eller mindre sågat av expertisen.

I svaret konstateras också att bostadskostnaderna för egna hem till följd av räntenedgången ligger lägre nu än för tre år sedan. Det är bra för dem som inte har betalat av sina lån, men vad innebär det för dem som har betalat dem? Samtidigt har många belastats av fastighetstaxeringen och boendeskatterna, något som statsrådet däremot inte nämner. Vad menas med att många som bor i hyresbostäder ser fram mot att vinsten av räntesänkningen skall återföras även till dem? Hur skall det ske?

Jag vill också uppmärksamma inrikesministern på vad utredningen faktiskt har noterat, nämligen att fastighetsskatten och taxeringen av bostadsfastigheter har stor betydelse för boendekostnader och fastighetsekonomi. Till slut, efter idogt argumenterande från min sida, dristade sig majoriteten till att uttrycka detta, trots påpekanden från höga vederbörande om att detta inte ingått i direktiven att utreda. Något heltäckande eget förslag om fastighetsskatten för alla upplåtelseformer inom både befintligt bestånd och nyproduktion orkade majoriteten ändå inte lägga fram.

Kommer regeringen att föreslå en sänkning och gradvis avtrappning av fastighetsskatten som kommer alla boendeformer till del? Kommer regeringen att mildra problemen för krisårgångarna? Avser regeringen förändra inkomstbegreppet och ytreglerna i nuvarande regler för bostadsbidragen?

**Fel! Okänt
växelargument.**

Anf. 26 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag ber först att få tacka Inga Berggren för att hon använde rätt titel på det ministerjobb som jag har ansvar för.

I min egenskap av inrikesminister har jag också en mängd uppvaktningar från landets olika kommuner. Jag kan förvissa er om att det inte är nyproduktionen de uppvaktar mig om, utan det gäller bekymmer med borgensåtaganden, tomma lägenheter och kris i allmänhet i en del bostadsföretag. Jag skall återkomma till det, men först skall jag berätta vad vi har gjort.

Vi har infört ett extra statligt stöd för förbättring av bostäder. Där har vi avsatt 2,9 miljarder i en bidragsandel på 15 %, som innebär en arbetsvolym på 26 miljarder kronor. Antalet berörda lägenheter som har kommit i åtnjutande av detta är 1 miljon. Sysselsättningstillskottet är enligt Riksskatteverket 23 000 årsarbetande.

Vi har förbättrat inomhusmiljön med ett bidrag på 0,9 miljarder, ett bidrag på 30 %, en arbetsvolym på 3 miljarder och 3 200 årsarbetare.

Vi har infört ett investeringsbidrag för nybyggnad av bostäder till en kostnad på 1,5 miljarder, där en arbetsvolym på minst 15 miljarder har kunnat sättas i gång och antalet lägenheter är 21 100.

Vi har infört ett investeringsbidrag för studentbostäder, där en ram på 300 miljoner kronor är avsatt, och vi har infört en skattereduktion för byggnadsarbete.

Det är inte att sitta överksam. Det är en ordentlig satsning. Det är, som Mikael Odenberg säger, riktigt att vi i år har en mycket låg nyproduktion. Jag tror dock att det beror på de stora bekymmer som finns inom det befintliga bostadsbeståndet. Men vi har en kraftfull ombyggnad. Under det första till tredje kvartalet 1997 byggs 51 000 lägenheter om.

Det som betyder oerhört mycket för bostadspolitiken är den ekonomiska politiken. Ingen kan bestrida att vi tillsammans med Centerpartiet har varit framgångsrika i den ekonomiska politiken, som bl.a. inneburit att vi nu har de lägsta räntorna sedan 60-talet och en mycket låg inflation. Detta kommer villaägare som skall skriva om sina lån till del. Vi kan redan nu se att det i de hyresförhandlingar som pågår mellan hyresvärdar och hyresgäster ibland rör sig om oerhört låga hyresuppgörelser och att hyreshöjningen ibland t.o.m. är noll. Jag såg en uppgift om att Stockholm tänker frysa sina hyror i de hyresförhandlingar som pågår. Man säger också att orsaken till detta är att räntorna är så låga.

Inga Berggren får tvivla hur mycket hon vill om den bostadspolitiska propositionen. Det kan jag inte göra något åt. Regeringen *kommer* att lägga en bostadspolitisk proposition på riksdagens bord i början av nästa år. Jag tror, om jag skall uttrycka en personlig uppfattning, att vi för att gynna produktionen måste fokusera bort från en produktionspolitik till en bostadspolitik. Om vi inte tar sats för att göra något åt de befintliga bekymren i de befintliga fastigheterna får vi heller ingen nyproduktion. Detta är därför det som är viktigt att fokusera både för att få ordning och reda på det befintliga bostadsbeståndet och för att så småningom få ett incitament för nyproduktion.

Anf. 27 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Jag beklagar att jag använde fel titel, att jag sade bostadsminister i stället för inrikesminister. Se där, ännu ett vallöfte som

sveks! Förra mandatperioden gjordes det väldigt mycket liv här i riksdagen om att man i och med en socialdemokratisk valseger skulle återinföra just ett sammanhållet bostadsdepartement med en bostadsminister. Men därav blev intet – vi fick varken bostadsminister eller bostadspolitik.

Fru talman! Jag bestrider inte att regeringen har lagt fram förslag om vissa åtgärder för att stimulera ombyggnad av bostäder, ROT-system och annat, men detta innebär ingenting nytt jämfört med de insatser som gjordes av regeringen Bildt under föregående mandatperiod. Också då fattades olika riksdagsbeslut med syfte att stimulera ombyggnadsverksamheten i sjön.

Man måste ändå titta bakom alla ordridåer och se hur verkligheten ser ut. Jag satt just och bläddrade i byggtreprenörernas prognos, den tredje för året. De konstaterar att ombyggnadsverksamheten under det första halvåret i år sjönk med 28 %. De prognosticerar för hela 1997 ett fall för ombyggnaden här i landet med 30 %. Sedan hoppas man på en uppgång med hälften så mycket, 15 %, under 1998.

Vi moderater har en del visioner om vad man skulle kunna göra på det bostadspolitiska området. Inga Berggren har varit inne på några av de sakerna. Det handlar om att försöka få ned de skyhöga boendekostnader som vi har i landet och en successiv sänkning av fastighetsskatten, som i dag tillsammans med höjda taxeringsvärden faktiskt driver många människor från hus och hem. Det handlar om fortsatta avregleringar. Det handlar om att minska det kommunala bostadsägandet. Det handlar om att få ett mer flexibelt hyressättningssystem.

Jörgen Andersson och jag har olika uppfattningar om det kloka i de förslagen. Vårt problem är att vi inte kan relatera våra bostadspolitiska förslag, eftersom regeringen, som Byggnadsarbetaren så riktigt skrev, inte har någon bostadspolitik. Någon bostadspolitisk linje från regeringens sida existerar inte och har inte existerat på tre år. Det är givetvis mycket anmärkningsvärt i en situation när hela byggandet har kollapsat, i en situation när vi tvingas betala över en tredjedel av våra disponibla inkomster för vårt boende.

Jag är, fru talman, den förste att vidgå att det finns en stark koppling mellan den ekonomiska politiken och bostadspolitiken. Det var också en huvudlinje som den borgerliga regeringen, faktiskt under starka protester från socialdemokratiska riksdagsledamöter, drev under förra mandatperioden. Det var därför som bostadsfinansieringssystemet ändrades under förra perioden. Det genomfördes ju väldigt många reformer. De flesta av de reformerna ligger kvar. Jörgen Andersson har inte ens måttat med att göra återställare. Återställarna har varit ganska marginella, och det är väl bra.

Efter tre år börjar det ändå bli dags för den socialdemokratiska regeringen att formulera någon sorts bostadspolitisk ståndpunkt. Om inte annat, fru talman, blir det då litet lättare att diskutera de bostadspolitiska sakfrågorna.

Anf. 28 INGA BERGGREN (m):

Fru talman! De boende vill ha konkreta svar på de frågor som jag ställde till inrikesministern om t.ex. vad regeringen avser att göra med fastighetsskatten. Jag tror inte ett ögonblick på att det är kortsiktiga akuttryckningar som är lösningen för de boende. Det viktigaste i den här dis-

Prot. 1997/98:36

28 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

kussionen är att sätta de boende i fokus och inte i första hand byggnadsarbetare och sysselsättningsökningar.

Vad är det nu som försiggår på departementet? Att man hanterar kommuner på obestånd kan man läsa i tidningen. Enligt Finanstidningen i går är det dubbelt så många kommuner som sökt hjälp i år jämfört med förra året. Totalt har 40 kommuner sökt, och därav har 17 beviljats anslag under 1996.

Jag tror över huvud taget inte att tillfälliga ROT-stöd eller andra stöd skulle göra situationen bättre för de boende och inte heller att de skulle ge skjuts åt sysselsättningen. Enligt Riksrevisionsverket har inte insatserna gett någon nämnvärd effekt. Dessutom har de flesta åtgärderna vidtagits i alla fall, möjligen något senare.

För alla de miljarder som inrikesministern nu räknade upp tror jag att han hade förväntat sig en mycket större effekt. Den effekten har uteblivit. I stället gör en förlängning av ROT-stöd att osäkerheten ökar och att vänta-och-se-attityden breder ut sig ännu en gång. Det kanske kommer någonting annat och bättre.

Vi moderater anser att en i grunden social och hållfast bostadspolitik i Sverige får vi först när vanliga hushålls efterfrågan och betalningsvilja styr efterfrågan. Jag håller med om att det behövs en sammanhållen bostadspolitik. I en sådan diskussion måste man också väga in fastighets-skattens skadliga effekter på boendekostnaderna. Det vill jag varmt lägga inrikesministern på minnet. Det är en nödvändighet att ta in denna del i en sådan diskussion.

Jag tycker på ett sätt att det nu är hög tid att vi slutar med tjafsandet. Det är dags, Jörgen Andersson, att öppna dörren för att i vart fall ge svar på ställda frågor som de boende nu vill ha svar på. Därför frågar jag: Vilka långsiktiga åtgärder tänker regeringen föreslå riksdagen vad avser fastighetsskatten, bostadsbidragen, bosparandet och hyreslagstiftningen?

Anf. 29 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Fru talman! Mikael Odenberg och jag tycks vara överens på en punkt, nämligen att den ekonomiska politiken är avgörande för hur man skall kunna bedriva en bostadspolitik. Det var just det problemet som regeringen hamnade i när vi tog över efter tre års vanstyre.

Vi fick ta över ett underskott i statsfinanserna på 237 miljarder, en ränta som låg på 13 %, en inflation som låg på 6–7 % och en statsskuld som ständigt växte. Det var inte ett särskilt bra klimat att sätta i gång och bedriva en offensiv bostadspolitik.

Vi var tvungna att först och främst se till att få ordning på landets finanser, att bygga Sverige starkt igen och att ge Sverige muskler så att vi därefter skulle kunna vidta de åtgärder som vi ville.

Det första som vi gjorde var att rädda välfärden genom bl.a. den stora satsningen på kommunerna. Barnbidragshöjningar kommer vi årsskiftet, och så småningom en bostadspolitisk proposition i början av nästa år. Det är naturligtvis det viktiga. Jag kan inte i dag – och det tror jag att ni säkert förstår – säga vad den propositionen kommer att innehålla, eftersom vi just nu är i ett beredningsläge.

Visst är det intressant med en bostadspolitisk debatt. Jag tycker att det är oerhört tillfredsställande att vi har fått en här i dag. Men det blir väl-

dig intressant att få den bostadspolitiska debatten när regeringen har lagt fram en proposition till riksdagen. Det ser jag väldigt mycket fram emot.

Jag menar fortfarande att vår ambition är att få så bred politisk uppslutning som möjligt kring den framtida bostadspolitiken. Det skulle stabilisera marknaden, och det skulle stabilisera den här verksamheten. Det är min mycket stora ambition.

Prot. 1997/98:36
28 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 30 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Jag tror vi är överens om att det finns en stark koppling mellan den ekonomiska politiken å ena sidan och bostadspolitiken å den andra sidan. Bostadspolitiken kan inte leva sitt eget liv helt bortom alla samhällsekonomiska realiteter.

Det gjorde den dock fram till 1991 med det gamla subventionssystemet och det förslag till räntelånesystem som den tidigare socialdemokratiska riksdagsmajoriteten hade fattat beslut om. Därför inledde regeringen Bildt ett mycket intensivt och omfattande reformarbete på det bostadspolitiska området.

Nu har det bostadspolitiska reformarbetet upphört under innevarande mandatperiod. Det har inte hänt någonting. Jag förstår, fru talman, att skälet till detta är, om jag omformulerar Jörgen Anderssons ord något, att Jörgen Andersson har varit så upptagen med att rädda välfärden att han inte har hunnit med bostadspolitiken.

Nu sitter han och jobbar på en proposition. Det är väl jättebra. Den här propositionen är dock ett exempel på senfärdigheten, passiviteten och oförmågan som statsrådet Andersson tyvärr har ådagalagt under sin ämbetsutövning. Den var utlovad för länge sedan. Det skulle ha kommit i höstas, och nu kommer den alltså inte förrän 1998. Det är väldigt bekymmersamt att det har gått tre år utan att Jörgen Andersson har hunnit slita sig från välfärdsrädandet och också kunnat ägna litet tid åt bostadsfrågorna.

Jag har respekt för att inrikesministern har svårt att kommentera konkreta delförslag som kommer att aktualiseras i den bostadspolitiska propositionen. Jag skall därför inte förlänga den här debatten ytterligare. Det är bättre att Jörgen Andersson får gå tillbaka till departementet och jobba vidare med propositionen så att vi med ett bra underlag kan fortsätta den bostadspolitiska debatten vid ett senare tillfälle.

Anf. 31 INGA BERGGREN (m):

Fru talman! Låt mig göra ännu ett försök att diskutera bostadspolitiken och den inriktning på bostadspolitiken som inrikesministern kan tänka sig.

Att lägga produktionspolitiken åt sidan är precis vad vi måste göra. Det är för de boende som en bostadspolitik skall utformas. Det är människorna som skall styra vad som skall byggas och hur bostäderna skall se ut. Därför behövs de hållbara stabila spelreglerna där en stabil ekonomisk politik med ett sänkt skattetryck ger de absolut bästa förutsättningarna för människors trygghet och välfärd.

Vidare måste räntesubventioner avvecklas i takt med att fastighets-skatten sänks och tas bort. En annan viktig del är att förändringarna görs

så att en friare hyressättning kommer till stånd. Det skall ges stimulans för bosparande till en större insats för det egna boendet.

Med en sådan inriktning av bostadspolitiken sätts de boende i förgrunden. Håller statsrådet med mig om detta? Är det tänkbart att regeringen kommer att välja en sådan inriktning?

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1997/98:71 om ombildning av bostadsstiftelser till aktiebolag

Anf. 32 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Fru talman! Ulla Löfgren har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att de kommuner som ansökt om permutation av sina bostadsstiftelser skall kunna fullfölja planerna på att bedriva bostadsföretagen i aktiebolagsform. Frågan har ställts mot bakgrund bl.a. av handläggningen av en ansökan om permutation av Stiftelsen Norsjölägenheter. Ulla Löfgren har i sammanhanget hänvisat till ett tillkännagivande av riksdagen om befrielse från stämpelskatt för kommunala bostadsföretag vid övergång från stiftelse till aktiebolag (1992/93:BoU19 och 1992/93:SkU30). Enligt Ulla Löfgren har riksdagens mening varit att underlätta en övergång från stiftelse till aktiebolag för de kommunala bostadsföretagen.

Stiftelsen Norsjölägenheter ansökan har avslagits av Kammarkollegiet. Regeringen bereder för närvarande stiftelsens överklagande, liksom ett tiotal likartade ärenden om ombildning av kommunala bostadsstiftelser. Eftersom beredningen inte är avslutad finner jag mig förhindrad att närmare kommentera frågan hur vi kommer att hantera de ärenden som är överklagade från Kammarkollegiet.

Anf. 33 ULLA LÖFGREN (m):

Fru talman! Det hör till artigheten att tacka för svaret. Men uppriktigt sagt var detta svar inte mycket att tacka för. Här har uppenbarligen regeringen problem med att tillämpa den nya stiftelselagen, men statsrådet vägrar att diskutera problemet med en representant för den lagstiftande församlingen.

Jag finner statsrådets svar så nonchalant att jag inte har för avsikt att kommentera det ytterligare. För övrigt finns det ett stavfel i det. Eftersom statsrådet och jag därmed är överens om att inte diskutera saken vidare för tillfället ber jag att få återkomma med en ny interpellation i ärendet.

Anf. 34 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Fru talman! Vi har förra året avgjort en mängd ärenden där man hade begärt att få gå över från stiftelse till bolag. Vi har bifallit i alla de ärendena. Nu ligger ett antal ärenden på regeringens bord som är behandlade av Kammarkollegiet. Det torde vara riktigt att upplysa Ulla Löfgren om att man icke föregriper ett regeringsbeslut när det ligger ett överklagande av en myndighet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Kammaren beslutade kl. 10.52 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 11.05 i väntan på att näringsminister Anders Sundström skulle infinna sig i kammaren för att besvara interpellationerna nr 66 och 89.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 11.05.

9 § Svar på interpellation 1997/98:66 om bidragen till konvertering från elvärme m.m.

Anf. 35 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill till att börja med be om ursäkt för att jag kom sent hit.

Den första interpellationen som skall besvaras är ställd av Mikael Odenberg som har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att hindra att omställningen av energisystemet skadar miljön genom en ökande användning av olja för uppvärmningsändamål, för att förhindra att omställningen av energisystemet bringar biobränslena i vanrykte genom en miljöskadlig ökning av den småskaliga vedeldningen och för att garantera att mottagare av statliga omställningsbidrag också kan utnyttja sina nya installationer.

Riksdagen beslöt i juni månad om riktlinjer för energipolitiken. Riktlinjerna utgår från den energipolitiska överenskommelse som Socialdemokraterna, Centern och Vänstern träffat tidigare under året. Beslutet lägger en god grund för omställningen av energisystemet och utvecklingen av framtidens energiteknik. Huvudinriktningen är en kraftfull långsiktig satsning på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik. Målet är att under de närmaste tio till femton åren kraftigt öka el- och värmeproduktionen från förnybara energikällor och utveckla kommersiellt lönsam teknik för energieffektivisering.

Partierna är överens om att omställningen av energisystemet bör ges tillräckligt lång tid. Något årtal då den sista kärnkraftsreaktorn tas ur drift bör därför inte fastställas. Det finns dock förutsättningar för att nu fatta beslut om att ställa av två kärnkraftsreaktorer. Regeringen har lämnat ett förslag till riksdagen om en lag om kärnkraftens avställning. Med stöd av lagen ämnar regeringen besluta att en reaktor i Barsebäcksverket skall stängas den 1 juli 1998. Den andra reaktorn skall stängas av senast den 1 juli 2001 under förutsättning att bortfallet av elproduktion kan kompenseras.

Bortfallet av elproduktion från Barsebäcksverket skall kompenseras genom tillförsel av ny el- och värmeproduktion och minskad användning av el. Under en femårsperiod kommer därför investeringsbidrag att lämnas till utbyggnad av el och värmeproduktion och till effektivisering och minskad användning av el i bostadssektorn.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Den viktigaste insatsen för minskad elanvändning är att öka fjärrvärmens utbredning. Därför stöds byte från elvärme till fjärrvärme. Målet är att under en femårsperiod minska den årliga elanvändningen med 1,5 TWh. Konvertering av elvärmda hus till fjärrvärme medför att elbehovet minskar, men också till att underlaget för elproduktion i kraftvärmeverk ökar. Samtidigt skall användningen av el i fjärrvärmesystemen minska. Regeringen kommer att lämna förslag till riksdagen om åtgärder som påskyndar en minskning av elanvändningen i fjärrvärmesystemen.

I många delar av landet finns dock inte förutsättningar för att bygga ut fjärrvärme. Sverige är ett stort land och bebyggelsen är på många håll gles. I stor utsträckning är den också eluppvärmd. Därför kommer bidrag också att lämnas för byte till en värmeanläggning som är baserad på ett vattenburet värmesystem och för installation av utrustning för värmeackumulering. Bidraget ges dock inte till panna eller värmepump.

Slutligen kan också bidrag lämnas för att under höglastperioder minska effektuttaget i direktelvärmda hus. Det kan ske genom att begränsa det högsta möjliga effektuttaget med hjälp av en s.k. effektvakt och en kompletterande värmekälla, t.ex. en braskamin.

Ett mycket väsentligt villkor för bidragen till enskild uppvärmning är att fjärrvärme inte finns och att fjärrvärme inte planeras i området.

1,65 miljarder kronor kommer att lämnas ut som statliga bidrag under femårsperioden. Samtidigt satsas 1 miljard i statligt stöd till biobränsle-kraftvärme, vindkraft och småskalig vattenkraft. Det statliga investeringsstödet kommer att vara en mindre del av de totala investeringarna.

I Sverige har användningen av olja minskat dramatiskt under 70- och 80-talen. År 1970 bestod nästan 80 % av energitillförseln av olja och oljeprodukter, vid början av 90-talet var andelen drygt 40 %. I industrin användes då endast en fjärdedel av den volym oljeprodukter som användes år 1970, och andelen biobränslen var större än andelen fossila bränslen. Men därefter har användningen av olja åter ökat, både totalt i hela landet och i industrin. Den borgerliga regeringen bröt den tidigare utvecklingen genom att lägga om energibeskattningen så att användningen av olja och fossila bränslen gynnades i industrin. Efter år 1992 har industrins oljeanvändning stadigt ökat.

Det energipolitiska investeringsprogrammet är ett stort steg i motsatt riktning. Det är för utvecklingen av det ekologiskt uthålliga energisystemet. Användningen av förnybara energislag kommer att öka i el- och värmeproduktionen. Eluppvärmning kommer att ersättas med fjärrvärme. Fjärrvärmerna kommer att i allt större utsträckning kompletteras med elproduktion, till betydligt energieffektivare kraftvärme. I hus med direktelvärme kommer denna att bytas till uppvärmning med bränslepannor och värmepumpar, eller minskas och kompletteras med bränsleledning.

Totalt blir resultatet en kraftigt minskad elanvändning och en betydligt ökad användning av miljövänliga energikällor.

Anf. 36 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Jag har i min interpellation ställt tre konkreta frågor till näringsministern. Det är tre frågor som har att göra med de bidragssystem som riksdagen har fattat beslut om och som skall syfta till att vi närmar oss det uthålliga energisystemet som näringsministern har lagt fram en proposition på riksdagens bord om.

En av de frågor jag tar upp är hur regeringen ser på förhållandet att bidragssystemet de facto innebär att man ger statsbidrag till villaägare som ställer om från elvärme till oljeuppvärmning. Jag har läst den Miljöpartiet närläggande tidskriften Miljömagasinet. På förstasidan till det senaste numret står det att regeringen ger elkunder bidrag till att ställa om till olja.

Jag ser allvarligt på detta. Det är en utveckling helt i fel riktning. Näringsministern kommenterar över huvud taget inte detta i svaret.

Jag har också tagit upp de bidrag som ges för de villaägare som vill installera en vedpanna och de effektmånskåningsbidrag som ges till villaägare och småhusägare som vill installera en vedkåmin. Jag har noterat att man i kommunerna blir alltmer bekymrade. Redan i Boverkets ånsökningsformulår understryks vikten av att den bidragssökanåde som vill byta till vedpanna eller vedkåmin tar kontakt med kommunen eftersom det kan vara olåmpligt att elda med ved i många bostadsområden. "Vedeldning kan vara besvärånåde för dina grannar", heter det i Boverkets folder.

Miljö- och hälsoskyddsinspektören i Växjö kommun säger i medierna att många kommer att löpa risken att inte kunna anvånåde de vedkåminer de har installerat med hjälp av statliga bidrag. Det är bara för att kommunerna tvingats lägga ut eldningsförbud. Motsvarånåde resonemång pågår inom Storstockholms energiberedning, som är ett samarbetsorgan för kommunerna i Stockholmsområdet.

Det är naturligtvis allvarligt om denna situation uppstår, och den riskerar – som jag skrev i min interpellation – att dra ett löjets skimmer över allt vad biobrånslen heter vilket naturligtvis vore mycket olyckligt. Jag har bett att få en kommentar också till detta av näringsministern.

Men jag har inte fått det, och det leder mig över till en mer formell aspekt på hur regeringens ledamöter hanterar interpellationsinstituten. Enligt min uppfattning visar näringsministern en bristånåde respekt för riksdagen. Jag tänker då inte primärt på omständigheten att näringsministern inte var här när vi skulle ha debatten. Jag inser att åven en minister kan hamna i bilköer. Men enligt regeringsformen ingår interpellationsinstituten som en del i riksdagens kontrollmakt, och det blir totalt meningslöst om statsråd i regeringen helt underlåter att besvara de konkreta frågor som stås i interpellationerna.

Jag har fått ett formellt svar av näringsministern som innehåller en redovisning av den proposition och de riksdagsbeslut på vilka jag har grundat interpellationens frågor. Men de konkreta frågorna berörs inte med ett ord i näringsministerns svar. Det här blir därmed ett slöseri med både näringsministerns, min, kammarens och talmannens tid. Jag anser att det är ett oskick som ur riksdagens synvinkel är oacceptabelt. Hela kontrollmaktan devalveras om ministrar upptråder på det sättet.

Med hänvisning till detta vill jag nu till talmannen överlämna en skrivelse där jag begår att talmannen direkt till regeringschefen påtalar interpellationsinstitutens betydelse och understryker riksdagens krav på att framstållda frågor besvaras av regeringens ministrar.

Anf. 37 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag kan naturligtvis förstå att Mikael Odenberg vill beståmma vad som är sanning. I det hånseendet anvånåde han sig numera av Miljöpartiet som det parti som beskriver sanningen. Han vill också ställa

*Fel! Okänt
växelargument.*

frågorna, och han vill bestämma svaret. Jag kan naturligtvis förstå att det vore en önsketillvaro att leva i en sådan värld. Som tur är är ju Sverige ett land där man får ha olika uppfattningar och där man också får beskriva frågan och svaret som man vill. Jag tyckte att det han sade var dumt, men det får stå för Mikael Odenberg.

Jag anser inte att det energipolitiska beslutet får de konsekvenser som Mikael Odenberg säger. Det är det som är själva huvudpoängen i mitt svar. Jag anser inte att omställningen från kärnkraft till förnybar energi leder till en ökad användning av olja. Det är riktigt att vi har haft en ökad användning av olja i vårt energisystem under 90-talet. Det hänger samman med en viktig sak, nämligen en kraftig omläggning av energiskatterna den 1 januari 1993.

Jag kan förstå att Mikael Odenberg ogärna vill prata om det. Men de facto togs energiskatten bort och koldioxidskatten reducerades med tre fjärdedelar för industrin den 1 januari 1993. Den totala beskattningen sänktes från 1 260 kr per kubikmeter till 230 kr per kubikmeter. Det är klart att det påverkar användningen av olja, Mikael Odenberg.

Att då bli väldigt upprörd över att vi ger bidrag till att investera i biobränslen är att vara väldigt onyanserad.

Jag skall utveckla en sak som framgår i frågorna 2 och 3. De handlar om biobränslen inne i samhällena. När det gäller bidrag är det för oss viktigt att prioritera och bygga ut fjärrvärmen. Jag hoppas verkligen att kommunerna uppträder så – också i Stockholmsområdet – att man bygger ut fjärrvärmen och att man producerar kraftvärmde el i anslutning till fjärrvärmenäten. Det skall i så liten grad som möjligt inträffa att vi ger bidrag till vedeldning inne i områden där det finns fjärrvärmenät.

Jag vill också understryka att det är viktigt att vi väljer en miljövänlig teknik. Men användning av olja, Mikael Odenberg, hänger samman med hur vi beskattar olja. Den största sänkningen av skatt på olja genomfördes den 1 januari 1993. Hur förklarar Mikael Odenberg den stora skattesänkningen då? Vad hade den för effekt på användningen av olja i Sverige?

Anf. 38 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Näringsministerns tal om att jag skulle vilja bestämma näringsministerns svar på interpellationerna är, med förlov sagt, rena tramset. Jag gör inte anspråk på att bestämma vad ministern skall säga i sina interpellationssvar. Men jag har som riksdagsledamot, när jag använder mig av det interpellationsinstitut som finns reglerat i den svenska konstitutionen, faktiskt anledning att kräva att de frågor som ställs besvaras eller i varje fall kommenteras.

Det är ett faktum att den villaägare som ställer om till användning av olja får statsbidrag för att bygga om värmesystemet i sitt hus. Det finns sådana ansökningar i dag. Då kan naturligtvis näringsministern säga att detta inte är ett problem. Av skatteskäl osv. är det inte oljepannor som sätts in. Det blir någon annan uppvärmningsform. Bidragen ges inte till pannorna utan till det vattenburna distributionssystemet.

Men säg då det i svaret! Den synpunkten kan man naturligtvis ha, och den kan man formulera i ett svar. Men svara då för Guds skull i interpellationssvaret på de frågor som ställs!

Jag konstaterar att det i dag ligger inne ansökningar från egnahemsägare som kommer att få statsbidrag för att bygga om sina hus och sedan sätta in oljepannor. Jag tycker att det är ett steg i fel riktning.

Jag hittar inte på problem med vedeldning i kommunerna. Jag har ingen annan uppfattning än näringsministern i fråga om att det är bra om man byter ut fjärrvärmen i tätbebyggda områden, men jag konstaterar att kommunala befattningshavare på miljö- och hälsoskyddsområdet på olika håll i vårt land uttrycker farhågor för att man kommer att tvingas förbjuda bidragstagare att använda de vedkaminer som de installerar med statens hjälp. Det är då ett rimligt krav att näringsministern kommenterar den frågan i sitt interpellationssvar, i stället för att bara räkna upp de riksdagsbeslut som jag som riksdagsledamot själv har suttit i kammaren och fattat.

Jag väntar fortfarande på en kommentar om vad näringsministern skall säga till de småhusägare som får bidrag av staten för att installera en vedkamin och som sedan av kommunen förbjuds att använda den vedkaminen.

Anf. 39 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! "Om argumenten är svaga, höj rösten", var det någon som sade.

Om jag börjar med den första frågan, tycker jag att jag har besvarat den. Jag säger i svaret: "Därför kommer bidrag också att lämnas för byte till en värmeanläggning som är baserad på ett vattenburet värmesystem och för installation av utrustning för värmeackumulering. Bidraget ges dock inte till panna eller värmepump." Så har jag svarat, Mikael Odenberg. Det hjälper inte med en hög röstvolym och att bara vara arg, utan man måste läsa svaret.

Jag fortsätter att citera ur svaret:

"Ett mycket väsentligt villkor för bidragen till enskild uppvärmning är att fjärrvärme inte finns och att fjärrvärme inte planeras i området."

Mikael Odenberg har själv citerat just detta om den enskilda kommunen. Ett exempel är Växjö kommun, som är en kommun som är utmärkt duktig och har ett stort fjärrvärmenät. Det är klart att bidrag inte skall gå ut där Växjö kommun planerar eller har fjärrvärmeverksamhet. Jag tror att det är välkänt för Mikael Odenberg. Det står också i de instruktioner som finns för dem som skall hantera de här frågorna.

Det här har blivit en helt annan fråga för Mikael Odenberg. Jag skulle vilja gå tillbaka till min fråga: Vad tror Mikael Odenberg att det hade för betydelse att vi kraftigt sänkte oljeskatten den 1 januari 1993 med 1 030 kr per kubikmeter för industrin när det gäller oljeanvändning?

Anf. 40 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Nu är det så att näringsministern är här för att svara på mina frågor. Nästa period, när näringsministern inte längre är näringsminister, kan han ställa sina frågor här i talarstolen. Och ställ nu inga nya frågor i nästa inlägg, när jag inte ens har möjlighet att begära ordet igen!

Jag har redan i interpellationen klargjort hur det nya bidragssystemet är utformat. Det är ingen överraskning, därför att jag har själv suttit här i kammaren och fattat beslut. Men faktum kvarstår att den villaägare som

*Fel! Okänt
växelargument.*

bestämmer sig för att byta ut sin direktverkande elvärme mot oljepanna kommer att få 30-procentiga investeringsbidrag för alla de installationer som erfordras förutom själva pannan, dvs. skorsten och vattenburet distributionssystem. Sådana ansökningar finns inneliggande i dag. Jag tycker att det från miljösynpunkt är mycket besvärande att den svenska regeringen med skattepengar subventionerar dem som går över till miljöskadlig oljeanvändning.

Det är likafullt så, herr talman, att man i många kommuner här i Stockholmsområdet och i andra kommuner diskuterar utökning av eldningsförbuden och har farhågor för att medborgare som söker och får Anders Sundströms bidrag sedan av kommunen skall hindras från att använda de installationer som har gjorts.

Jag har givetvis tagit dessa exempel i hopp om att få en seriös kommentar av näringsministern om hur han ser på detta. Jag skall inte sticka under stol med att jag också har tagit upp dem därför att jag tycker att de är bra exempel på en vimsig energipolitik som leder Sverige åt fel håll.

Anf. 41 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Mikael Odenberg bestämmer inte heller hur svenska folket skall rösta i valet 1998 – inte ens det får han bestämma. Vi får se hur det blir med det.

Det som är det viktigaste i den här diskussionen är följande: Skall vi stödja vattenburna system i Sverige? Är det vettigt att den svenska regeringen och den svenska riksdagen stöder utbyggnad av vattenburna system? Jag tror att det är vettigt, därför att det ger hushållen en ökad möjlighet att välja alternativ.

Nästa fråga är: Skall staten förbjuda installation av oljebrännare hos de svenska hushållen? Det finns de i riksdagen som tycker att vi inte skall förbjuda kärnkraft. Jag vet inte om de också tycker att vi skall förbjuda installation av oljebrännare hos hushållen.

Jag tror att man bäst styr den frågan genom skatter. Jag hör till dem som är litet tveksamma till den mycket kraftiga sänkning av skatten på olja som genomfördes den 1 januari 1993. Då sänktes skatten på olja för industrin med 1 030 kr per kubikmeter. De som genomförde den skattesänkningen bedriver nu en hätsk kampanj, där de säger: Oj! Detta har lett till ökad oljeanvändning. Sverige äventyrar nu sitt koldioxidmål, och det beror på att Anders Sundström ger bidrag till vattenburna system i villor nästa år.

Jag vet inte vem som är snurrigast, men jag är inte säker på att det är jag; det kan vara någon annan.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1997/98:89 om innovativa läkemedelsföretags konkurrensförhållanden

Anf. 42 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Margit Gennser har frågat vad jag avser att vidta för åtgärder för att våra innovativa läkemedelsföretags konkurrensförhållanden

inte skall snedvridas på grund av de stimulanser till parallellhandel som den svenska regeringen och regeringar inom EU genomfört eller har för avsikt att genomföra.

Låt mig först slå fast att vi kan glädja oss åt starka, innovativa och internationellt konkurrenskraftiga läkemedelsföretag i Sverige. Vi kan också glädja oss åt en stark tillväxt av nya innovativa företag på läkemedelsområdet. De är en viktig sektor i vår ekonomi, och vi arbetar målmedvetet för att säkra god kompetensförsörjning så att läkemedelsindustrin även framöver finner Sverige attraktivt.

Som Margit Gennser framhåller är sunda konkurrensförhållanden och rättvisa spelregler för såväl stora som små företag viktiga förutsättningar för en väl fungerande konkurrens. Samtidigt är det viktigt att en god balans finns i förhållande till immateriellrätterna så att intresset för innovativt arbete inte hämmas.

Läkemedelsverkets verksamhet är helt avgiftsfinansierad. Avgifterna sätts i princip efter den arbetsinsats som behövs för att granska, godkänna, kontrollera och följa upp ett läkemedel. För att få ett läkemedel godkänt för försäljning utgår en ansökningsavgift. När läkemedlet har godkänts för försäljning följer Läkemedelsverket upp läkemedlet vad gäller dess effekt, säkerhet och kvalitet. För detta arbete tar verket ut en årsavgift som skall betalas så länge ett godkännande eller tillstånd gäller. Ett parallellimporterat läkemedel är redan godkänt. Verkets arbetsinsats beträffande dessa läkemedel är därför betydligt mindre än för övriga läkemedel, vilket har motiverat sänkningen med 50 % av avgiften. Det är alltså fråga om en kostnadsrelaterad avgiftssättning och inte ett gynnande av parallellimporten. Höjningen av Läkemedelsverkets avgifter med 4 % är avsedd att kompensera verkets pris- och löneökningar. Ingen av dessa avgifter kan heller i sig anses ha någon avgörande betydelse för huruvida parallellhandel sker eller ej.

Parallellimport med läkemedel blev möjlig i Sverige genom Sveriges EU-inträde. Parallellimport medför en prispress på läkemedelspriserna, vilket är viktigt. Det är till fördel för konsumenterna.

Jag är dock väl medveten om att parallellimporten kan leda till vissa problem för läkemedelsföretagen. Ett problem i sammanhanget är att prissättningssystemen varierar mellan de olika medlemsstaterna. Ett arbete pågår inom EU i denna och näraliggande frågor. Sverige följer nära detta arbete.

Avslutningsvis kan jag lova Margit Gennser att det inte finns några skilda uppfattningar i regeringen, utan att regeringen har en gemensam syn även i denna fråga.

Anf. 43 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Svaret är ganska intetsäggande. Man lovar, men vad man lovar kan vi inte utläsa.

I budgetpropositionen anger regeringen uttryckligen att förändringen av läkemedelsavgifterna bl.a. gjorts för att stimulera parallellimport av läkemedel. Det gör man genom att sänka årsavgiften för parallellimporterade läkemedel. Hur kostnadsfördelningen har gjorts, vilka priser som har ökat osv. har man inte angivit.

Detta innebär att staten understöder ett kringgående av immateriellrätten, och det drabbar den innovativa läkemedelsindustrin. På kort sikt är

Prot. 1997/98:36
28 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

det måhända bra för Socialdepartementet, men på längre sikt är det en katastrofal politik. Jag tror att det är viktigt att jag förklarar varför.

Det som kallas R och D, dvs. *Research and Development*, utgör en mycket stor riskfaktor inom den innovativa industrin. Från de mest positiva utredningarna vet vi att kanske 23 % av substanserna kommer till fas-ett-studier. I brittiska undersökningar visar det sig att 11 % av substanserna kommer till fas-ett-studier. Därifrån är det lång väg fram till att man kan marknadsföra en produkt. Man brukar räkna med att en substans leder till 3 700 artiklar. Det förekommer bara några få *Block-busters* per år – under tio stycken. Det är på dem man skall tjäna in alla forskningskostnaderna.

Det är därför man har patenträtt, och det är därför man har immateriell rätt. Det är detta man bryter mot när det är fråga om parallellimport.

Beroende på regleringsmisslyckandet i Europa har Medelhavsländerna mycket låga priser. Därför är det möjligt att slita av förpackningarna, ompaketera, sätta det innovativa företagets varumärke och namn på förpackningen och skicka tillbaks produkterna. Detta är faktiskt resursslöseri i dess äkta bemärkelse.

Professor Minford säger att det som händer är att företagen, t.ex. Astra, måste sälja sina egna produkter till sig själv till ett felaktigt och oekonomiskt pris. Detta är inte att främja den innovativa verksamheten. Vi vet hur det går när man för den politik som Anders Sundström för. I Kanada och Australien har man gjort det sedan 80-talet. Man har tagit död på forskningen där.

Jag har några frågor till näringsministern. Hur kan Anders Sundström säga att han inser värdet i den innovativa industrins verksamhet när han samtidigt understöder Socialdepartementets parallellimport? Hur kan Anders Sundström bedriva en politik som han säger innebär att han målmedvetet arbetar för att säkra god kompetens inom läkemedelsindustrin när han samtidigt ställer sig bakom en politik som helt klart underminerar den innovativa industrin i Sverige och EU? Hur kan Anders Sundström driva en trovärdig politik för att skydda immateriella rättigheter inom EU när han ställer sig bakom Socialdepartementets politik att stimulera parallellimport?

Är tvetydigheten i svaret medveten? Jag vill aldrig tänka illa om folk. Det måste vara så att Anders Sundström inte begriper att det finns en konflikt.

Anf. 44 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag förstår att det sista sades för att Margit Gennser inte vill tänka illa om folk.

Frågan rymmer en konflikt. Det är riktigt, Margit Gennser. Parallellimporten pressar å ena sidan priset och gör konsumenten starkare men försvagar å andra sidan företagens möjligheter att utveckla nya produkter. Detta kom till som ett resultat av EU-medlemskapet.

Jag vet inte om Margit Gennser jobbade för EU. Jag gjorde det, men jag var aldrig lyrisk när jag argumenterade. Jag försökte vara rätt balanse-rad och erkänna att en del var bra och en del dåligt.

Det system vi har i EU är naturligtvis inte bra. Margit Gennser beskriver det på ett väldigt bra sätt. Däremot anser jag inte att vi i Sverige smygvägen kan införa en tull på läkemedel som kommer från t.ex. Italien.

Det skulle aldrig EU-kommissionen godkänna i längden. Det skulle vara ett system där vi försökte att via något slags administrativt regelverk kringgå bestämmelserna.

Jag tycker inte att det är ett bra sätt. Jag vet att många länder i Europa jobbar med olika typer av tekniska handelshinder och olika typer av statsstöd, vilket vi i Sverige bekämpar. Vi uppträder väldigt korrekt på det området.

För att ge ett balanserat svar kan jag säga att två motstående intressen möts. Det gäller å ena sidan konsumenternas intresse av lägre läkemedelskostnader, å andra sidan intresset av att så stor del som möjligt av läkemedelsföretagens vinster kan användas för forskning.

Jag anser att lösningen på detta problem ligger i att vi så småningom får en mer enhetlig prissättning i Europa. Vi skall komma ihåg att alla länder i Europa med undantag för ett har reglerade priser på läkemedel. Det har visat sig vara ganska bra om man tittar till kostnaderna.

Det finns en konflikt. Vi har vägt av den på detta sätt. Jag tycker att Margit Gennser också borde se denna konflikt. Hon borde inse att medlemskapet i EU inte bara leder till himmelriket. Det finns också en del problem att hantera.

Anf. 45 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Första gången vi började tala om parallellimport var 1972. Det gällde Valium och Librium och Holland och Storbritannien. EU var inte inblandat den gången.

Parallellimport är ett svårt problem. Det finns faktiskt möjligheter för herr Sundström att arbeta aktivt i denna fråga.

Ett fall har just varit uppe i EG-domstolen. Det refererades i Finanstidningen den 11 november. Det gällde parallellimport, men naturligtvis inte läkemedel. Det gällde den franskaste av franska produkter – Diorparfym.

Dior hade sett att deras produkter såldes i lågprishallar i holländska företag. Målet anhängiggjordes. Domstolen säger att Diorprodukter lever på att bli förknippade med lyx och status. Därför måste varumärket vara skyddat och får inte säljas i mindre fina lågprishallar.

Detta diskuterades också av en representant i kommissionen. Han sade att det var ett mycket allvarligt fall därför att det kan underminera vår lagstiftning om parallellimport. Han sade, och det visar att han inte förstår vad konkurrens är, att parallellimport trots allt är ett av de viktigaste konkurrensmedlen inom EU. Det skall EU verkligen kritiseras för.

Det är en statisk konkurrens, men konkurrens när det gäller innovativa produkter är dynamisk. Det är hela den processen som betyder så mycket. Det kommer nya produkter. Utvecklingstiden blir kortare och kortare. Man får nya metoder att framställa produkterna med. Man botar sjukdomar på nya sätt, precis som man löser datorproblem på nya sätt. Därför måste vi ha patenträtt, och därför måste vi ha skyddade varumärken.

Därför trodde jag att Anders Sundström skulle ha så mycket *go* att han slogs för en sådan konkurrenspolitik ute i Europa. Men inte alls, utan han skall avvakta att Europa kanske någon gång i framtiden kommer att se på det där med prissättning på ett annat sätt och kommer att reglera alla priser på samma sätt i stället för att reglera priser på olika sätt. Vad vi måste få bort är naturligtvis regleringarna.

Prot. 1997/98:36
28 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag antar att Anders Sundström, som har hela Näringsdepartementets resurser bakom sig, känner till Diorfallet och de problem som det tycks ställa för parallellimporten. Det gläder mig. Jag kanske då kan få svar på hur han skall utforma en mer dynamisk politik, eller jag kanske får vänta på en sådan till efter valet.

Anf. 46 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag kan ge ett rätt kort svar.

Först och främst vill jag återigen säga att parallellimport var förbjuden fram till EU-inträdet. Detta system är inte någonting som vi har gillat, men det finns här. Det systemet lever vi med i dag, och jag tycker inte att vi på ett hederligt sätt kan säga att vi har fått systemet som ett resultat av EU-medlemskapet och att vi därför skall hitta på ett sätt att bakvägen förbjuda systemet. Det vore inte speciellt bra. Då tycker jag att det senare resonemanget som Margit Gennser för känns mer konstruktivt.

Jag uttrycker mig väldigt kort i slutet av mitt interpellationssvar, där jag säger att ett problem i sammanhanget är att prissättningssystemen varierar mellan de olika medlemsstaterna, att ett arbete pågår inom denna och näraliggande frågor och att Sverige nära följer detta arbete. Det är klart att vi jobbar med de här frågorna. Jag kan inte ge några löften om resultatet. Det kan man inte när man måste komma överens om villkor med andra länder. Man kan inte diktera någonting. Så stort är inte Sverige i EU att det går att diktera villkor. Men det är helt tydligt, precis som jag sade i min inledning, att här finns en konflikt mellan å ena sidan ett konsumentintresse och å andra sidan ett FoU-intresse.

Sveriges position fram till EU-inträdet var att förbjuda parallellimport. Den infördes i och med EU-inträdet. Den ställer till problem som vi måste hantera på ett annat sätt än via administrativa handelshinder. Jag hoppas att Margit Gennser har samma uppfattning som jag. Eller tycker Margit Gennser att vi skall använda tekniska handelshinder för att förhindra sådant som vi inte gillar i EU?

Anf. 47 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag har inte talat om tekniska handelshinder. Jag har talat om att man skall upprätthålla patenträtten, och patenträtten är verkligen inget tekniskt handelshinder. Det är faktiskt för att kunna ha en dynamisk marknadsekonomi – läs Schumpeter!

Jag skulle vilja ställa en fråga om en annan sak. Varför i hela världen opponerar sig inte Anders Sundström, skriker till och slår näven i bordet när man från Socialdepartementet gör allting för att stimulera parallellimport, vilket är en horrrör när det gäller marknadsekonomi? Varför ändra avgifterna på det här viset? Det var väl budgetleken och sparkrav från Finansdepartementet som var anledningen. Här kunde Anders Sundström ha varit mycket uppfinningsrik och t.ex. tittat på det avtal som Socialdepartementet har träffat med landstingen, som betyder att man får betala nästan 1 miljard till landstingen för den hamstring som de betalade 1996. Här hade det funnits utomordentligt bra diskussionspunkter med Socialdepartementet, men man gjorde ingenting.

Vad kommer att hända? Jo, det kommer att bli försämrad konkurrens. Det finns förslag på vad man kan göra. Man kan sälja läkemedel med

olika styrka på olika marknader. Man kan ha olika dispensformer. Man kan minska lagerhållningen. Man kan vägra att sälja till lågprismarknader. Man kan låta bli att ge licensavtal till lågprismarknader. Man kan försöka att hålla en jämn prisbild på marknaden. De marknader som man inte får igenom detta med kommer man inte att sälja till. Då har vi verkligen fått dålig konkurrens.

Prot. 1997/98:36
28 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 48 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill återigen anknyta till frågan om parallellimporten. Vi har ju haft parallellimport också tidigare men inte för just läkemedel. Det har att göra med att detta är en väldigt reglerad marknad, där det finns särskilda skäl att ha den ordningen. Parallellimporten är någonting som vi tvingades till i samband med EU-medlemskapet.

Jag anser inte att Sverige skall arbeta med åtgärder som tekniska handelshinder. De avgifter som vi tar ut av näringslivet i olika sammanhang, också när det gäller läkemedel, måste spegla samhällets kostnader. Därför tycker jag inte att det är så konstigt att vi har dessa avgifter. Jag tycker snarare att det vore väldigt underligt om jag som näringsminister argumenterade för att vi nu skulle ta ut en avgift som skulle vara högre än samhällets kostnad för en verksamhet. Då tror jag att vi skulle få problem. Jag vill inte medverka till ett sådant system.

Jag tror inte heller på att vi i Europa som princip skulle göra oss av med parallellimporten. Den är ju en viktig fråga i EU. Det skulle inte vara speciellt framgångsrikt att driva den frågan. Vi har ju haft parallellimport på alla områden utom läkemedel före EU-inträdet.

Jag tror alltså att vi måste gå fram på andra vägar, och jag anger en del av dem i mitt interpellationssvar. Med detta vill jag avsluta debatten. Tack så mycket.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 1997/98:80 om utbildning i idrott och hälsa vid Apelrydsskolan

Anf. 49 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Birgitta Wistrand har frågat mig om jag kan tänka mig att ompröva ett beslut om statligt stöd till en kurs, Folkhälsa i tiden, vid Apelrydsskolan.

Apelrydsskolan, som tidigare varit en lanthushållsskola och nu är en s.k. kompletterande skola, har för år 1997 statsbidrag för 10 årselevplatser på sin konsumentekonomiska specialkurs. Skolan har dock möjlighet att få statsbidrag för upp till 20 årselevplatser på den kursen. Skolan ansökte i januari 1997 om att få statlig tillsyn och statsbidrag för ytterligare en utbildning, Folkhälsa i tiden. Utbildningen skulle omfatta 18 nya årselevplatser. Skolverket avstyrkte ansökan i ett yttrande. Regeringen ställde utbildningen under statlig tillsyn och avslog ansökan i övrigt.

En annan tidigare lanthushållsskola, Vackstanäs, som kan sägas vara en systerskola till Apelrydsskolan har, som Birgitta Wistrand i sin interpellation mycket riktigt påpekat, fått regeringens tillstånd att starta en ny

kurs i textilkunskap. En skillnad mellan de två ärendena är att Vackstanäs redan från början ansökte om att få byta ut en av sina utbildningar, som man hade statsbidrag för, mot den nya utbildningen. Den nya kursen skulle alltså ges inom ramen för antalet fastställda årselevplatser. Skolverket hade också i ett yttrande tillstyrkt detta byte av kurser.

Apelrydsskolan har nu ansökt om omprövning av regeringens beslut. Skolan anhåller också om att få byta ut sin befintliga konsumentekonomiska kurs mot den nya kursen Folkhälsa i tiden. Det har inte varit ekonomiskt möjligt att utöka antalet platser vid skolan, men när skolan vill förändra och modernisera sin utbildning inom den befintliga ramen är jag beredd att ompröva beslutet.

Ärendet har under hösten beretts på Utbildningsdepartementet, och i går fattades beslut på regeringssammanträdet om att skolan skall få byta den äldre utbildningen mot utbildningen Folkhälsa i tiden.

Anf. 50 BIRGITTA WISTRAND (m):

Herr talman! För en gångs skull är jag riktigt glad så här på en fredag, för jag kan bara tacka för svaret och säga att det beslut som regeringen fattade i går betyder att Apelrydsskolan nu kan fortsätta sin utveckling av den utbildning som startades där 1916. Skolan ägs ju, som jag har skrivit i min interpellation, av Fredrika Bremerförbundet. Det känns viktigt för oss att vi kan fortsätta att modernisera oss och ta på oss ett nytt område.

Jag vill samtidigt önska statsrådet välkommen till Apelryd, som ligger i Båstad. Vi har byggt en alldeles egen skola, så där finns nu två skolor, en från 1996 och en från 1916. Välkommen dit!

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Förslag

1997/98:RR2 Riksdagens revisorers förslag angående miljövårdsarbetet och försurningen

Lagutskottets betänkande

1997/98:LU6 Förlängd tid för ökning av aktiekapital i privata aktiebolag

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1997/98:SfU6 Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrapolitik till integrationspolitik

13 § Anmälan om interpellation

Prot. 1997/98:36
28 november

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 28 november

1997/98:93 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialministern
Barnkonventionen och dess förverkligande

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 december.

14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 27 november

1997/98:192 av *Eva Goës* (mp) till näringsministern
Sverige och klimatkonventionen
1997/98:193 av *Ingrid Skeppstedt* (c) till statsrådet Thomas Östros
Lagen om företagsrekonstruktion

den 28 november

1997/98:194 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialministern
LVU och sekretess
1997/98:195 av *Torsten Gavelin* (fp) till näringsministern
Stöd till biobränsleeldad kraftvärme
1997/98:196 av *Eva Goës* (mp) till miljöministern
Bullerdämpande beläggning
1997/98:197 av *Hanna Zetterberg* (v) till jordbruksministern
EU:s kemikalielagstiftning
1997/98:198 av *Maggi Mikaelsson* (v) till jordbruksministern
Jordförvärvslagen
1997/98:199 av *Eva Goës* (mp) till miljöministern
Sjukdomsfrekvens och radioaktivt nedfall
1997/98:200 av *Eva Goës* (mp) till statsrådet Ylva Johansson
Undervisningen i religion och historia
1997/98:201 av *Alf Svensson* (kd) till näringsministern
Skogsråvaror till de små sågverken
1997/98:202 av *Rolf Åbjörnsson* (kd) till justitieministern
Utbildning vid Polishögskolan

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 december.

Prot. 1997/98:36
28 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

15 § Kammaren åtskildes kl. 11.50.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 10.52 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

1 § Ledighet, m.m.	1
2 § Meddelande om frågestund	1
3 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer	1
4 § Svar på interpellation 1997/98:81 om polis och rasism	2
Anf. 1 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	2
Anf. 2 ALICE ÅSTRÖM (v)	4
Anf. 3 BRITT-MARIE DANESTIG (v)	5
Anf. 4 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	6
Anf. 5 ALICE ÅSTRÖM (v)	7
Anf. 6 BRITT-MARIE DANESTIG (v)	8
Anf. 7 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	8
Anf. 8 ALICE ÅSTRÖM (v)	9
5 § Svar på interpellation 1997/98:29 om ett reformerat studiemedelssystem	10
Anf. 9 Utbildningsminister CARL THAM (s)	10
Anf. 10 ANNIKA JONSELL (m)	10
Anf. 11 Utbildningsminister CARL THAM (s)	11
Anf. 12 ANNIKA JONSELL (m)	12
Anf. 13 Utbildningsminister CARL THAM (s)	13
Anf. 14 ANNIKA JONSELL (m)	14
Anf. 15 Utbildningsminister CARL THAM (s)	14
6 § Svar på interpellation 1997/98:68 om kompetenta lärarsurser	15
Anf. 16 Utbildningsminister CARL THAM (s)	15
Anf. 17 MIKAEL JANSON (fp)	16
Anf. 18 Utbildningsminister CARL THAM (s)	18
Anf. 19 MIKAEL JANSON (fp)	19
Anf. 20 Utbildningsminister CARL THAM (s)	20
Anf. 21 MIKAEL JANSON (fp)	21
Anf. 22 Utbildningsminister CARL THAM (s)	21
7 § Svar på interpellationerna 1997/98:52 och 62 om bostadspolitiken	22
Anf. 23 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s)	22
Anf. 24 MIKAEL ODENBERG (m)	23
Anf. 25 INGA BERGGREN (m)	25
Anf. 26 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s)	26
Anf. 27 MIKAEL ODENBERG (m)	26
Anf. 28 INGA BERGGREN (m)	27
Anf. 29 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s)	28
Anf. 30 MIKAEL ODENBERG (m)	29
Anf. 31 INGA BERGGREN (m)	29
8 § Svar på interpellation 1997/98:71 om ombildning av bostadsstiftelser till aktiebolag	30
Anf. 32 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s)	30
Anf. 33 ULLA LÖFGREN (m)	30

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 34 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s).....	30
Ajournering.....	31
Återupptagna förhandlingar	31
9 § Svar på interpellation 1997/98:66 om bidragen till konver-	
tering från elvärme m.m.....	31
Anf. 35 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	31
Anf. 36 MIKAEL ODENBERG (m).....	32
Anf. 37 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	33
Anf. 38 MIKAEL ODENBERG (m).....	34
Anf. 39 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	35
Anf. 40 MIKAEL ODENBERG (m).....	35
Anf. 41 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	36
10 § Svar på interpellation 1997/98:89 om innovativa läkeme-	
delsföretags konkurrensförhållanden	36
Anf. 42 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	36
Anf. 43 MARGIT GENNSER (m).....	37
Anf. 44 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	38
Anf. 45 MARGIT GENNSER (m).....	39
Anf. 46 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	40
Anf. 47 MARGIT GENNSER (m).....	40
Anf. 48 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	41
11 § Svar på interpellation 1997/98:80 om utbildning i idrott	
och hälsa vid Apelrydsskolan.....	41
Anf. 49 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	41
Anf. 50 BIRGITTA WISTRAND (m)	42
12 § Bordläggning.....	42
13 § Anmälan om interpellation	43
14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	43
15 § Kammaren åtskildes kl. 11.50.	44

